

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

İSTANBUL KENT
ÜNİVERSİTESİ

İLİŞKİDE DOYUM VE BAĞLILIK: İLİŞKİYE YAPILAN
YATIRIM, ALGILANAN ÖDÜL VE TEHDİDİN ARACI ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP ÖZGE ÖNAY

İSTANBUL – 2023

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**İLİŞKİDE DOYUM VE BAĞLILIK: İLİŞKİYE YAPILAN
YATIRIM, ALGILANAN ÖDÜL VE TEHDİDİN ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP ÖZGE ÖNAY

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Dilaram Billur ÖRNEK

İSTANBUL – 2023

KABUL VE ONAY

Zeynep Özge ÖNAY tarafından hazırlanan “**İlişkide Doyum ve Bağlılık: İlişkiye Yapılan Yatırım, Algılanan Ödül ve Tehdidin Aracı Rolü** ” adlı tez çalışmasının savunma tarihi **16.11.2023** tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Dilaram Billur ÖRNEK

Üye

Doç Dr. Meltem ASLAN GÖRDESLİ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye KÖROĞLU

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bülent DEMİR

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

ZEYNEP ÖZGE ÖNAY

07.12.2023

ÖN SÖZ

Tez çalışmamın başlangıcından sonuna kadar çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden ve birikimiyle bana yol gösteren danışmanım Dr. Dilara Billur ÖRNEK'e değerli katkıları ve rehberliği için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Tüm yaşamımda olduğu gibi, bu tez sürecimde de her zaman yanımda olan maddi ve manevi desteklerini her zaman hissettiğim canım anneme ve kardeşime teşekkür ederim. Destğiniz benim için her zaman önemliydi.

Hayatın her alanında olduğu gibi bu mesleği seçmemde de bana rol model olan teyzem Naile UYANIK PAYDAŞ'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecimde bana destek olan Levent Amcam'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ZEYNEP ÖZGE ÖNAY

07.12.2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	i
TABLO LİSTESİ.....	ii
ŞEKİL LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
1.1. İlişki İstikrarı	7
1.1.1. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı.....	10
1.1.2. Yatırım Modeli	14
1.1.3. Üçlü Bağlılık Modeli	19
1.1.4. İlişki İstikrarı ile İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	22
1.2. Sosyal Ödül ve Sosyal Tehdit.....	25
BÖLÜM 2: YÖNTEM.....	32
2.1. Araştırma Modeli.....	32
2.2. Araştırmanın Örneklemi	32
2.3. Veri Toplama Araçları.....	33
2.3.1. Demografik Bilgi Formu	33
2.3.2. İlişki İstikrarı Ölçeği.....	33
2.3.3. Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği-Romantik İlişki Formu	34
2.4. Verilerin Toplanması İşlemi.....	35
2.5. Verilerin Analizi ve Çözümlemesi	35
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	36
3.1. Değişkenlere İlişkin Betimsel Veriler	36
3.2. İlişki Doyumu Ve Sosyodemografik Değişkenlere Yönelik Bulgular	37
3.3. İlişki Yatırımı ve Sosyodemografik Değişkenlere Yönelik Bulgular	38
3.4. Bağlılık ve Sosyodemografik Değişkenlere Yönelik Bulgular	40
3.5. Algılanan Sosyal Tehdit Ve Ödül Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular.....	42
3.6. Değişkenler Arası İlişkilere Yönelik Bulgular	44
3.7. Yatırım, Ödül ve Tehdidin Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular.....	45
3.7.1. İlişki Doyumu ve Bağlılığı Arasındaki İlişkide Ödülün Aracılığına İlişkin Bulgular.....	46

3.7.2. İlişki Doyumu ve Bağlılığı Arasındaki İlişkide Yatırımın Aracılığına İlişkin Bulgular	47
BÖLÜM 4: TARTIŞMA	48
4.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulguların Yorumlanması ve Tartışılması.....	48
4.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonların Yorumlanması ve Tartışılması.....	51
4.3. İlişki Doyumu ile İlişki Bağlılığı Arasındaki İlişkide Yatırım, Ödül ve Tehdidin Aracılığına İlişkin Bulguların Yorumlanması ve Tartışılması	52
SONUÇ VE ÖNERİLER	55
KAYNAKÇA.....	57
EKLER	68
ÖZ GEÇMİŞ	76

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
İ.D.	: İlişki Doyumu
İ.İ. Ö.	: İlişki İstikrarı Ölçeği
İ.Y.	: İlişki Yatırımı
S.N.D.	: Seçeneklerin Niteliğinin Değerlendirmesi

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyet Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri	32
Tablo 2: Katılımcıların Yaş Kategorisi	33
Tablo 3: Değişkenlere İlişkin Betimsel Veriler	36
Tablo 4: İlişki doyumu puanları ve Cinsiyet Değişkenine ilişkin T Testi Analizi.....	37
Tablo 5: İlişki Doyumu Puanlarının Yaş Kategorilerine göre ANOVA Analizi	37
Tablo 6: İlişki yatırımı puanları ve Cinsiyet Değişkenine ilişkin T Testi Analizi	38
Tablo 7: İlişki Yatırımı Puanlarının Yaş Kategorilerine göre ANOVA Analizi.....	38
Tablo 8: Yaş alt gruplarındaki İlişki yatırımı farklılaşmalarını gösteren Post Hoc LSD Sonuçları	39
Tablo 9: İlişki Bağlılığı puanları ve Cinsiyet Değişkenine ilişkin T Testi Analizi	40
Tablo 10: İlişki Bağlılığı Puanlarının Yaş Kategorilerine göre ANOVA Analizi	40
Tablo 11: Yaş alt gruplarındaki İlişki Bağlılığı farklılaşmalarını gösteren Post Hoc LSD Sonuçları.....	41
Tablo 12: Yapı Geçerliliğini Test Etmek Amacı ile Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular	42
Tablo 13: Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği- Romantik İlişki Formu için Yapılan İç Tutarlılık Katsayısı Analizine İlişkin Bulgular	44
Tablo 14: Değişkenler Arasındaki İlişkiler	44

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Yatırım Modeline Göre İlişki Bağlılığı	17
Şekil 2: Johnson'ın Üçlü Bağlılık Modeli	21
Şekil 3: Revize Model ve Standardize Regresyon Yükleri.....	43
Şekil 4: İlişki Doyumu ile Bağlılığı Arasında Yatırım ve Ödülün Aracılığı	45

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İlişkide Doyum ve Bağlılık: İlişkiye Yapılan Yatırım, Algılanan Ödül ve Tehdidin

Aracı Rolü

Zeynep Özge ÖNAY

Yüksek Lisans Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı / Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Dilara Billur ÖRNEK

Aralık, 2023 – 76

Bu araştırmanın amacı, yetişkin bireylerin romantik ilişkilerindeki ilişki doyumları ve ilişki bağlılıkları arasındaki ilişkileri ve ilişkiye yapılan yatırım, algılanan ödül ve algılanan tehdidin aracı rolünü incelemektir. Araştırmanın örneklemini romantik ilişkisi olan veya 6 aydan uzun süre ilişki deneyimi olan 315 yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmada Demografik Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği ve Algılanan Sosyal Tehdit/Ödül Ölçeği kullanılmıştır. Betimsel ve ilişkisel analizlerde (İlişkisiz Grup T Testi, ANOVA, Pearson Korelasyon Analizi) SPSS 25.0 programı, ölçek uyarlama kapsamında gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinde AMOS 22.0 ve model testlerinde Hayes Process Macro 3.5 kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda ilişki doyumu ile ilişki yatırımı, ilişki bağlılığı ve ödül arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. İlişki doyumu ile tehdit arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur. İlişki doyumu ile demografik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; ilişki doyumu puanları cinsiyet ve yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir. İlişki yatırımı ile ilişki doyumu, ilişki bağlılığı, ödül ve tehdit arasında pozitif bir ilişki vardır. Demografik değişkenler ile ilişkiye bakıldığında; kadınların erkek katılımcılardan yatırım puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, yaşça küçük kişilerin büyüklere kıyasla ilişkilerine daha az yatırım yaptıkları söylenebilir. İlişki bağlılığı ile ilişki doyumu, ilişki yatırımı, ödül arasında pozitif bir ilişki vardır. İlişki bağlılığı puanları ile tehdit puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bağlılık puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. 18-25 yaş grubunun bağlılık puanları tüm yaş gruplarından düşük bulunmuştur. Çalışmanın bulguları, ilişki doyumu ile ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide ödülün aracılık rolünün kısmi olduğunu, tehdidin ise aracılık rolünün bulunmadığını göstermektedir. İlişki doyumunun ilişki bağlılığı ile hem doğrudan hem de yatırım üzerinden dolaylı olarak ilişkili olduğu gözlenmiştir. Araştırma bulguları kapsamında ulaşılan sonuçlar ilgili literatür bağlamında ele alınarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlişki İstikrarı, Algılanan Tehdit, Algılanan Ödül

ABSTRACT

Istanbul Kent University Postgraduate Education Institute

Satisfaction And Commitment In Relationship: Role Of Investment, Perceived

Reward and Perceived Threat

Zeynep Özge ÖNAY

Master Thesis

Psychology Division / Clinical Psychology Discipline

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Dilaram Billur ÖRNEK

December, 2023 – 76

The purpose of this research is to examine the relationship between relationship satisfaction and relationship commitment in adult individuals' romantic relationships, and the mediating role of investment in the relationship, perceived reward, and perceived threat. The sample of the study consists of 315 adults who have a romantic relationship or have a relationship experience for more than 6 months. Demographic Information Form, Relationship Stability Scale and Perceived Social Threat/Reward Scale were used in the study. SPSS 25.0 program was used in descriptive and relational analyzes, AMOS 22.0 in confirmatory factor analysis performed within the scope of scale adaptation, and Hayes Process Macro 3.5 in model tests. As a result of the analysis, a positive relationship was found between relationship satisfaction and relationship investment, relationship commitment and reward. A negative relationship was found between relationship satisfaction and threat. When the relationship between relationship satisfaction and demographic variables is examined; relationship satisfaction scores did not differ significantly according to gender and age. There is a positive relationship between relationship investment and relationship satisfaction, relationship commitment, reward and threat. Considering the relationship with demographic variables; It can be said that women have higher average investment points than men, and younger people invest less in their relationships compared to older people. There is a positive relationship between relationship commitment and relationship satisfaction, relationship investment, and reward. No statistically significant relationship was found between relationship commitment scores and threat scores. It is seen that commitment scores do not differ significantly according to gender. The commitment scores of the 18-25 age group were lower than all age groups. The findings of the study show that reward has a partial mediating role in the relationship between relationship satisfaction and relationship commitment, while threat has no mediating role. It has been observed that relationship satisfaction is related to relationship commitment both directly and indirectly through investment. The results reached within the scope of the research findings were discussed in the context of the relevant literature.

Keywords: Relationship Stability, Social Threat, Social Reward

GİRİŞ

Bireyler, hayatlarını devam ettirebilmek için temel ihtiyaçlarının yanı sıra diğer bireylerle ilişki kurmaya da ihtiyaç duyar. İhtiyaç duyulan ilişkiler aile, arkadaşlık ve romantik ilişkilerdir. İlişkiler bireylerin davranışlarının, duygularının, düşüncelerinin ve inançlarının yanı sıra hayat boyunca karşılaşılan birçok konuyu, kişinin kendisini, psikolojik sağlığını ve fizyolojik sağlığını da oldukça etkilemektedir (Regan, 2011). İlişkiler, bireyin yaşam doyumunun ve duygusal farkındalığının en önemli kaynaklarından biridir (Diener ve Seligman, 2002).

Yakın ilişkilerin bireyin yaşamında oldukça önemli bir yeri vardır (Cavallo ve ark., 2009). Birey temel aidiyet ihtiyaçlarını gidermek için ilişki kurduğu kişilerle yakınlık kurar (Baumeister ve Leary, 1995). Aynı zamanda başarılı yakın ilişkiler kurmak bireylerin yaşam hedeflerindendir (Emmons, 2003). Yani bireylerin sağlıklı ve devamlılığı olan ilişkiler kurmak ve bu ilişkilerin devamlılığını sağlamak için güçlü motivasyonları vardır (Cantor ve Malley, 1991). Yakın ilişkiler; psikolojik sağlığı olumlu yönde etkileyebildiği gibi, birey için duygusal acı kaynağına da dönüşebilmektedir. Örneğin Veroff (1981) çalışmasında bireyler ilişki problemlerini, hayatlarında yanlış giden bir durum olarak ifade etmişlerdir. Benzer şekilde bireylere terapiye gelme nedenleri sorulduğunda, sebebin ilişki sorunları olduğunu bildirmişlerdir (Pinsker ve ark., 1985; akt. Gable ve Impett, 2012). İlişki çatışmaları, reddedilme veya dışlanma gibi birey için tehdit oluşturabilecek durumlar karşısında bireyler psikolojik olarak zorlandıkları deneyimlere yaşayabilmektedir (Downey ve ark., 2000).

Ergenlik ve yetişkinlik dönemlerine gelindiğinde birey romantik ilişki yaşamaya ihtiyacı duymaya başlamaktadır (Odacı, 1994). Kişiler arası ilişki biçimlerinden olan romantik ilişki; flört etme, beraber yaşama, evlilik ve diğer uzun süreli birliktelikleri ifade eden (Hendrick ve Hendrick, 2006), tarafların gönüllüğüne ve kabulüne dayalı duygusal bir ilişki türüdür (Collins, 2003). Yapılan bir araştırmada bireylere, “hayatlarında romantik ilişkiden daha önemli olan alanlar” sorulmuş, kişilerin hayatlarındaki en önemli alanın romantik ilişki alanı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Hendrick ve Hendrick, 2002). Başka bir araştırmada da katılımcılardan duygusal olarak en yakın hissettikleri ilişkilerini ifade etmeleri istenmiştir. Katılımcıların önemli bir kısmı, en yakın ilişkileri olarak romantik ilişkilerini bildirmişlerdir. Bu çalışmada romantik ilişkileri, arkadaşlık ve aile ilişkileri izlemiştir (Berscheid ve ark., 1989). Yapılan başka bir araştırmada da, katılımcıların bir kısmı romantik ilişkilerini en

yakın ilişki olarak tanımlamıştır (Büyükşahin ve ark., 2005). Romantik ilişkilerin, diğer yakın ilişkilere kıyasla bireyin hayatında oldukça ayrı ve önemli bir yeri olduğu görülmektedir.

Romantik ilişkilerin birey üzerinde oldukça önemli bir yerinin bulunması bireyi bu anlamda olumlu ve olumsuz etkilere açık hale getirmektedir. Bireyler genel olarak romantik ilişkiye başlarken hayatlarının aşkını bulduklarını ve bu ilişkinin kalıcı olacağını düşünseler de, daha sonraları ilişkideki doyumları ve yakınlık arzularının azalma eğiliminde olduğu bilinmektedir (Impett ve ark., 2008). Son birkaç on yıldan itibaren boşanma ve sevgililik ilişkilerinin bitirilme oranlarında artış olduğu gözlemlenmiştir (Adams ve Jones, 1997). İlişkilerin bitirilme oranlarındaki artışlarla beraber romantik ilişkiler daha fazla araştırmanın konusu olmuştur (Buğa, 2009). Bu araştırmalarda daha çok ilişkiyi sürdürme ve ilişkiyi sonlandırma kavramları üzerinde durulmuştur (Le ve Agnew, 2003). İncelenen ‘bağlanım’ kavramı, bireylerin ilişkiyi devam ettirme veya sonlandırma sebeplerini anlama sürecini ortaya koymaktadır (Büyükşahin, 2006).

Romantik ilişkilerde bağlanım kavramı ilk kez 1960lı yıllarda kuramsal olarak araştırılmıştır (Adams ve Jones, 1999). Adams ve Jones (1997) bağlanımı, sosyal ilişkilerle şekillenen dinamik bir süreç olarak tanımlamıştır. Rusbult (1991) ilişki bağlanımının, ilişkiyi devam ettirme veya sonlandırma sürecini belirleyen ana etken olduğunu ifade etmiştir. Sonraki yıllarda Rusbult ve Buunk (1993), bağlanım kavramının ilişkiyi devam ettirme arzusundan daha çok faktör içerdiğini vurgulamıştır.

İlişki istikrarı, romantik ilişkisi olan bireylerin ilişkilerindeki doyumunu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyini ve ilişkiye yapılan yatırımlarını dikkate alarak mevcut ilişkilerini devam ettirme eğilimlerine denir (Büyükşahin, 2001). İlişkilerin istikrarını ya da sürekliliğini belirleyen faktörlerle ilgili birçok açıklama mevcuttur (Büyükşahin ve ark., 2005). İlişki istikrarı ile ilgili oluşturulan modellerin çoğunluğu Thibaut ve Kelley’nin (1959) Karşılıklı Bağımlılık Kuramı çerçevesinde oluşmuştur (Fehr, 2003). Thibaut ve Kelley’nin (1959) Karşılıklı Bağımlılık Kuramı’ndan esinlenerek oluşan Rusbult’un Yatırım Modeli ilişki istikrarı konusuna önemli açıklamalar getirmiştir (Büyükşahin ve ark., 2005). Bu model ilişkilerin kurulması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasını açıklamaktadır. Bu modele göre birliktelik, ait olma, cinsellik, duygusal yakınlık ve güvende olma gereksinimlerinin karşılandığı bir ilişkide, ilişki doyumuna artacaktır.

Hawkins’e göre (1968) ilişki doyumuna, bireylerin öznel olarak ilişkilerinde deneyimledikleri zevk, memnuniyet ve mutluluk olarak tanımlanabilir. Bireyler ilişki

doyumunu değerlendirirken şu andaki ilişkilerini; geçmişteki ilişkileri ve olası herhangi bir ilişkiyle karşılaştırmaktadır. Şu andaki ilişkilerinde kazançlı olduklarını düşündüklerinde ve bahsedilen gereksinimlerin karşılandığını düşündüklerinde ilişkiden aldıkları doyum artmaktadır. Ancak karşılanmadığı durumlarda veya bu gereksinimlerin diğer bireylerle daha iyi karşılanacağına inandığı durumda birey, cazip alternatiflere odaklanacaktır. İlişki doyumu ve diğer seçeneklerin niteliğini değerlendirme faktörleri ilişki istikrarını açıklamada önemli ancak yeterli değildir (Rusbult, 1980).

İlişki istikrarının belirleyicilerinden bir diğer faktör olan ilişkiye yapılan yatırımlar; maddi veya manevi, somut veya soyut olguları içerebilir. İlişkiye yapılan yatırımlar arasında; birlikte geçirilen zaman, paylaşılan anılar, duygusal paylaşımlar, ortak arkadaşlar, ilişkinin süresinin uzun olması, sahip olunan mal veya para, bireyin ilişki içinde kalmak için verdiği tavizler sayılabilir. Bireyin ilişkiye yaptığı yatırım arttıkça ilişki istikrarında da artış olacağı ifade edilmiştir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007). İlişkiye yapılan yatırımın yanı sıra bağlanım da ilişki istikrarının faktörlerinden birisi olarak ele alınmaktadır.

Bağlılık, ilişki istikrarının alt boyutlarından olan ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarını içeren bir olgudur (Rusbult ve ark., 1998). İlişki doyumunun yüksek olduğu, fazla yatırım yapan ve diğer seçeneklerin iyi olmadığına inanan bireylerin bağlılık düzeyinin daha yüksek olacağı vurgulanmaktadır (Büyükşahin ve ark., 2005).

Romantik ilişkiler psikolojik ve fiziksel sağlığı pozitif yönde etkilediği gibi negatif etkileri de olabilmektedir. Yani romantik ilişkiler ödülleri ve tehditlerin kaynağı olabilir (Gable ve Impett, 2012). Ödül ve ceza kavramı, psikoloji alanında yıllardır çalışılmaktadır. Başta performans geliştirme ve öğrenme olmak üzere birçok konuda önemlidir (Balliet ve ark., 2011). Bireyler romantik ilişkilerini sürdürmek için büyük bir motivasyona sahiplerdir. Ancak romantik ilişkilerde ödül elde etme ve tehditten kaçınma motivasyonlarını inceleyen az sayıda araştırma bulunmaktadır (Gable ve Impett, 2012).

Bireyler yakın ve uzak sosyal çevresiyle etkileşim halindedir. Bu etkileşimler sonucunda edinilen davranış veya uyaranlar sosyal ödül ya da sosyal ceza değeri taşımaktadır (Çakır, 2023). Bireyin etkileşimde bulunduğu kişilerin gülümsemesi, o kişilerden övgü veya onay alması gibi uyaranlar ise sosyal ödül olarak tanımlanabilir (Bhanji ve Delgado, 2014; Matyjek ve ark., 2020). Kişilerin çevresiyle etkileşimde bulunurken sosyal ödül elde etmeye yönelik davranışlar sergilemesi, kişiler arası ilişkilerdeki davranış biçimlerini anlamakta

yardımcı olur. Çünkü bireyin çevresiyle etkileşimi neticesinde sosyal ödüller elde edilir (Buss, 1983). Sosyal ödüllerin neler olduğu ile ilgili kesin çizgiler yoktur vesosyal ödüllerin oldukça çeşitli olduğu söylenebilir.

Ödül kavramı bireyin yöneldiği, arzulanan bir sonuçken, ceza/tehdit kavramı bireyin kaçınmayı tercih ettiği bir sonuçtur. Sosyal ödülde olduğu gibi sosyal tehditler de bireyin bağlamına göre değişiklik gösterebilir. Yani bireylerin elde etmek ve kaçınmak için çabaladığı birçok farklı durum vardır (Foulkes ve ark., 2014). Birey diğer bireylerle etkileşim içindeyken sosyal ödül elde etmek için çaba gösterdiği gibi sosyal tehditten de kaçınır (Kohls ve ark., 2013). Sosyal ödüllere yaklaşma eğilimi, bireyi yakınlık kurma gibi potansiyel olumlu sonuçlara yönlendirirken, kaçınma eğilimi bireyi çatışma ve reddedilme gibi potansiyel olumsuz sonuçlardan uzaklaştırmaktadır (Impett ve ark., 2010).

Yakın ilişkilerin insan hayatında oldukça önemli bir yeri olduğundan geçtiğimiz özellikle elli yılda birçok araştırmanın konusu olmuştur. İlişki istikrarı ve ilişkiler ile ilgili birçok değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı çokça araştırılmış ve araştırılmaya da devam edilmektedir. Ancak ülkemizde ilişki istikrarı ve algılanan sosyal ödül/tehdit arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, romantik ilişki yaşayan bireylerin ilişki doyumları ve ilişki bağlılıkları arasındaki ilişkileri ve ilişkiye yapılan yatırım, algılanan ödül ve algılanan tehdidin aracı rolünün incelendiği betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın bağımlı değişkeni ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve ilişki bağlılığıdır. Bağımsız değişkenleri ise ilişkide algılanan sosyal tehdit ve sosyal ödüdür. Aynı zamanda yaş, cinsiyet ve medeni durumun bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi de incelenecektir. Bu çalışmada algılanan sosyal tehdit, algılanan sosyal ödül ve demografik değişkenlerin ilişki istikrarını nasıl etkilediğini araştırmak hedeflenmektedir.

Araştırmanın Hipotezleri

1. Demografik Değişken Hipotezleri:

Yaşa göre, romantik ilişkide bireylerin;

- a. ilişki doyumu puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
- b. ilişki yatırımı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
- c. bağlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Cinsiyete göre, romantik ilişkide bireylerin;

- a. ilişki doyumu puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
- b. ilişki yatırımı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
- c. bağlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

2.İlişki bağlılığı, ilişkiye yapılan yatırım ve ilişki doyumu, algılanan ödül ile pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir.

3. İlişki bağlılığı, ilişkiye yapılan yatırım ve ilişki doyumu, algılanan tehdit ile negatif yönde anlamlı ilişki göstermektedir.

4. Doyum ve Bağlılık arasındaki ilişkide ilişkiye yapılan yatırımın aracı rolü anlamlıdır.

5. Doyum ve Bağlılık arasındaki ilişkide algılanan tehdidin aracı rolü anlamlıdır.

6. Doyum ve bağlılık arasındaki ilişkide algılanan ödülün aracı rolü anlamlıdır.

Araştırmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde ilişki istikrarının ve alt boyutlarının çalışıldığı birçok araştırma vardır. İlişki istikrarının çalışıldığı çoğu çalışma evli bireylerle veya üniversite öğrencileriyle yürütülmüştür. Ancak literatürde bu değişkenleri yordayan çalışmaların daha kapsamlı yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçlardan biri daha kapsamlı örneklemgruplarıyla çalışılması gerekliliğidir (Rhoades vd., 2010). Aynı zamanda yapılan çalışmalar incelendiğinde, ilişki istikrarı alt boyutları ile algılanan ödül/algılanan tehdit değişkenlerinin birlikte incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum araştırmanın özgünlüğü açısından önemlidir. Alanyazındaki bu eksiklikler ışığında bireylerin romantik ilişkilerinde önemli olduğu düşünülen bu değişkenler bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği- Romantik (STARS-R)'nin Türkiye geçerlilik ve güvenirlik çalışması bu araştırmayla yapılmıştır. Bu nedenlerle bu çalışmanın ilgili alanyazına katkı sağlayacağı ve yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sayıtları

- Araştırmada kullanılan ölçme materyallerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

- Bu araştırma sürecinde katılımcıların ölçme araçlarını (Demografik Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği, Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği- Romantik (STARS-R) içtenlikle ve doğru bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın bulguları Türkiye sınırları içerisinde bulunan 18-59 yaş arası yetişkin bireylerden toplanan verilerle sınırlıdır. Veriler çevrimiçi ortamda toplandığı için veri toplama yönteminden kaynaklı bazı sınırlılıklar olabileceği düşünülmektedir. Elde edilen bulgular, katılımcıların doldurdukları cevaplarla sınırlıdır. Araştırmanın verilerinin, katılımcıların öz-bildirimlerine dayalı olması sebebiyle tepki yanlılığı oluşmuş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte araştırmanın bulguları kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Romantik İlişki: İki kişi arasında kurulan bağlanma, aşk, destek ve aitlik kavramlarını içerisinde bulunduran ve tarafların onayı çerçevesinde oluşan ilişki çeşididir (Collins, 2003).

İlişki İstikrarı: Bireyin mevcut ilişkisinden aldığı doyumunu, diğer alternatiflerin niteliğini ve ilişkiye yaptığı yatırım düzeyini ön planda tutarak ilişkisine devam edip etmemesine karar verme eğilimidir (Büyükşahin, 2006).

İlişki Doyumu: Bireyin partnerinin gereksinimlerini karşılama düzeyidir (Rusbult ve ark., 1998).

İlişki Yatırımı: İlişkiye aktarılan kaynaklar ve bu kaynakların niteliğidir (Rusbult ve ark., 1998).

Seçeneklerin Niteliği: İlişkide bulunulan partnerin dışındaki bireylerin algılanan çekiciliğidir (Rusbult ve ark., 1998).

Sosyal Tehdit: Bireyin partneri tarafından olumsuz değerlendirmesi ve reddedilmesi ile ilgili endişeleridir (Spielmann ve ark., 2012)

Sosyal Ödül: Bireyin diğer kişilerle temas kurması sonucunda edindiği ve bireyin elde etmekten hoşnut olduğu durum veya uyaranlardır (Smeijers ve ark., 2022).

BÖLÜM 1: KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda, ilişki istikrarı, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı, Yatırım Modeli, Johnson'un Üçlü Bağlılık Modeli, ilişkide algılanan tehdit ve algılanan ödül kavramlarına yönelik kuramsal açıklamalar ele alınmıştır. Kuramsal açıklamalarla birlikte alanyazında bulunan araştırma bulgularına yer verilmiştir.

1.1.İlişki İstikrarı

Birey, toplumun bir parçasıdır ve bireyler farklı düzeylerde ilişkiler kurmaktadır. Bu ilişkiler, ihtiyaçlar ve gelişim seviyeleriyle ilişkili olarak değişmektedir. Birey zamanla farklı türde ilişkileri deneyimler, romantik ilişki de deneyimlenen ilişki türlerinden biridir. Romantik ilişki partnerlerin birbirlerine duyduğu tutku, bağlılık ve yakınlıktan oluşan bir ilişkidir (Sternberg, 1986). Birey romantik ilişki kurarak sevgi, saygı, güven, ait olma, sosyal çevre ve daha birçok ihtiyacını karşılar (Doğan, 2012). Aynı zamanda romantik ilişkiler, bireylerin sosyal çevrelerinde ihtiyaç duydukları gereksinimleri giderir (Gere ve MacDonald, 2010).

Bir romantik ilişkide partnerler arasında sağlıklı bir iletişim; bireyin özgüvenini, sosyal destek ihtiyacını, yakınlık arzusunu karşıladığı için bireyde olumlu etkileri vardır(Tosun ve ark., 2015). Araştırmalarda istikrarlı ve kaliteli romantik ilişkisi olan bireylerin genel sağlığı ve mutluluğunun olumlu yönde etkilendiği bulunmuştur (Etcheverry ve ark., 2013). Bireyler uzun soluklu, duygusal anlamda olumlu etkilere sahip ilişkilere ihtiyaç duyarlar (Baumeister ve Leary, 1995). Ancak bireyler mutlu bir ilişki yaşayacakları umuduyla ilişkiye başlasalar bile her zaman durum bu şekilde olmaz. İlişkide yaşanan sorunlar bireylerde mutsuzluk, hayal kırıklığı ve öfke gibi duygulara neden olabilmektedir (Tosun ve ark., 2015). Romantik ilişki bireyi sadece olumlu yönde etkilediği için değil birey üzerinde olumsuz etkilere de neden olduğu için bireylerin hayatlarında önemli yere sahiptir ve birçok araştırmaya konu olmuştur (Berscheid, 1999; akt. Yıldız, 2020).

Romantik ilişkisinin sürekliliğini etkileyen süreçlere ilişkin birçok açıklama bulunmaktadır (Büyükşahin ve ark., 2005). Thibaut ve Kelley (1959) bu süreçleri Karşılıklı Bağımlılık Kuramı ile açıklarken Rusbult (1980) Yatırım Modeli ile açıklamaktadır (Rusbult, 1980). Rusbult ve arkadaşlarına (1998) göre ise, bir ilişkinin sürdürülme süreçlerinin

temeldeğişkeni bağlanmadır. Birçok araştırmada romantik ilişkiyi sürdürme ya da sonlandırma süreçlerini etkileyen durumlar ele alındığında “bağlanım” kavramı sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

Dinamik bir süreç olan bağlanım kavramı diğer bireylerle kurulan iletişimler sonucunda değişebilmektedir. Bireyler arası kurulan etkileşimlerin büyümesinde önemli bir yeri vardır (Adam ve Jones, 1997). Rusbult ve Bunk (1993) bağlanım kavramını “İyi ya da kötü ilişkiyi sürdürme arzusu ve eşe psikolojik olarak bağlanma duygularını kapsayan uzun süreli yönelimlerdir.” şeklinde tanımlamışlardır. Yapılan bir araştırmada katılımcıların çoğu, ilişki bağlanımını en iyi şekilde anlatan tanımın ‘ilişkiyi sürdürme kararlılığı’ olduğunu ifade etmiştir (Fehr, 1988).

Berscheid ve Regan (2005) ilişkide olumlu duyguların (çekicilik, doyum, sevgi vb.) ilişki bağlanımında başlıca etmenler olduğunu ifade etmişlerdir. Güçlü ilişki bağlanımının, bazı ilişkiyi devam ettirme davranışlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Kilpatrick ve ark., 2002). Ancak, ilişki bağlanımının anlaşılabilmesi için diğer değişkenlerin de incelenmesi gerekmektedir (Rusbult ve ark., 2006).

Hendrick’e (1988) göre romantik ilişkinin istikrarlı ve kaliteli bir şekilde devam ettirilebilmesi için ilişki doyumu düzeyinin yüksek olması gerekmektedir. Hawkins(1968) ilişki doyumunu, bireylerin öznel olarak ilişkilerinde deneyimledikleri zevk, memnuniyet ve mutluluk olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde ilişki doyumu; ilişki içinde bulunan kişiye yönelik olumlu duygular ve ilişkiyi çekici olarak yorumlamak olarak da tanımlanabilir (Rusbult, 1983).

Bireyler ilişki doyumunu değerlendirirken şu andaki ilişkilerini, geçmişteki ilişkileri ve olası herhangi bir ilişkiyle karşılaştırmaktadır. Eğer kişi içinde bulunduğu romantik ilişkinin kalitesini olumlu yönde değerlendiriyorsa, bu kişi ilişkiden doyum sağlıyor anlamına gelmektedir (Hendrick ve Hendrick, 1989). Bireyler şu andaki ilişkilerinde kazançlı olduklarını düşündüklerinde ve bahsedilen gereksinimlerin karşılandığını düşündüklerinde ilişkiden aldıkları doyum artmaktadır. Ancak karşılanmadığı durumlarda veya bu gereksinimlerin diğer kişilerle daha iyi karşılanacağına inandığı durumda birey, cazip alternatiflere odaklanacaktır. Cazip alternatifler olarak kendi partneri haricinde biriyle romantik ilişki yaşama, sosyal çevreyle veya aileyle zaman geçirmek sayılabilir. Diğer seçeneklerin niteliğini değerlendirmek, bireyin partnerinin haricinde diğerlerinden etkilenmesi veya diğer ihtiyaçlarının karşılanabilme isteğini açıklar (Rusbult ve ark., 1998).

Güçlü ilişki istikrarına sahip olan birey cazip alternatifleri bilişsel olarak küçük görür (Miller, 1997). Aynı zamanda güçlü ilişki istikrarına sahip bireyler, partnerlerinin olumsuz özelliklerini küçük görme ve başkalarının ilişkilerini olumsuz bakış açısıyla değerlendirme eğilimine sahiptirler (Rusbult ve ark., 2000). Bu durumun aksine birey ilişkisinden düşük doyum aldığı ve çekici bir seçeneği olmasına rağmen ilişkisini sürdürebilmektedir (Halat, 2009). Bireylerin yaptıkları yatırımların da ilişkilerini sürdürmelerinde etkili olduğu ifade edilerek, üçüncü bir değişkenden bahsedilebilmektedir (Rusbult, 1980).

Bireyin romantik ilişkisini devam ettirme yönelimi sadece ilişki doyumuna bağlanamamaktadır. Bu nedenle günümüzde ilişki istikrarı, romantik ilişkisi olan bireylerin ilişkilerindeki doyumunu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyini ve ilişkiye yapılan yatırımlarını dikkate alarak mevcut ilişkilerini devam ettirme eğilimlerine denir (Büyükşahin, 2001). İlişki istikrarının belirleyicilerinden bir diğer faktör olan ilişkiye yapılan yatırımlar; hem iç kaynakları hem dış kaynakları kapsar (Rusbult, 1983). Aynı zamanda maddi ve manevi, somut veya soyut olguları içerir. Somut yatırıma, çocuklar ve satın alınan mallar; soyut yatırıma ise ilişkiyle kazanılan sosyal statü, birlikte kazanılan arkadaşlıklar, biriktirilen anılar ve harcanan emek örnek olarak verilebilir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007). Bireylerin mevcut ilişkileri için yaptıkları yatırımlar arttıkça ilişki bağlılıkları da artacaktır. İlişki bağlılıkları arttığında da ilişkiye devam etme arzuları artacaktır (Rusbult, 1983).

İlişkilerin istikrarını ya da sürekliliğini belirleyen faktörlerle ilgili açıklama yapan modeller; Etkileşim Kuramı (Thibaut ve Kelley, 1959), Karşılıklı Bağımlılık Kuramı (Thibaut ve Kelley, 1959), Yatırım Modeli (Rusbult, 1980; 1983) ve Üçlü Bağlılık Modeli (Johnson, 1999)'dir. Bu modellerde ilişkiyi devam ettirme veya sonlandırma kararını etkileyen bileşenlere yönelik kapsamlı açıklamalar yer alır (Büyükşahin, 2007).

İlişki istikrarını açıklamak için Thibaut ve Kelley (1959) Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nı ve Etkileşim Kuramı'nı geliştirmişlerdir. Sonraki yıllarda aynı kavramlara ve içeriğe sahip oldukları için Etkileşim Kuramı'nın yerine Karşılıklı Bağımlılık Kuramı kullanılmıştır. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı ilişki bağlılığının ve ilişki doyumunun farklı anlamlara geldiğini öne sürer. Bu kuram ilişkiden doyum alan bir kişinin ilişkisine de bağlı olduğu anlamına gelmediğini ifade eder. Yani ilişki doyumunu bireyin öznel bir biçimde ilişkisini nasıl değerlendirdiği ile açıklar. Bu kurama göre ilişki bağlanımının ana kriteri karşılaştırma düzeyidir. Bu kriter bireyin ilişkiden aldığı kazançlar ve bu ilişki için ödenen

bedeller ile ilişki doyumunu analiz ederken kullanılmaktadır. Yani bireyin ilişkisinden elde ettiği doyum karşılaştırma düzeyinden fazla ise birey ilişkisini doyumlu olarak nitelendirmekte ve ilişkisine devam etmektedir.

Sonrasında yapılan çalışmalarda, romantik ilişkiyi devam ettirme veya sonlandırma sürecini açıklamada ilişki doyumu ve karşılaştırma düzeyinin yetersiz olduğu bulunmuştur. Rusbult'un (1980) Yatırım Modeli, Thibaut ve Kelley (1959)'nin Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nın ana bileşenleri olan karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyine "ilişki yatırımı" boyutunu eklemiştir. İlişki istikrarını açıklayan bir diğer model olan Yatırım Modeli ilişki doyumunu kişinin içinde bulunduğu ilişkiyi ne kadar olumlu değerlendirdiği ve çekici bulduğu üzerinden tanımlamaktadır (Rusbult, 1983). Ancak ilişki istikrarı ilişki doyumu kavramı dışında bağlılık, alternatiflerin değerlendirilmesi, yatırım düzeyi gibi birçok kavram üzerinden ilişkiyi sürdürme davranışını incelemektedir.

Bu bölüm içerisinde, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı (Thibaut ve Kelley, 1959), Karşılıklı Bağımlılık Kuramı çerçevesinde oluşturulan Yatırım Modeli (Rusbult, 1980; 1983) ve sonradan eklenen bir kavram olan bağlılığı açıklayan Üçlü Bağlılık Modeli (Johnson, 1999) yer almaktadır.

1.1.1. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı

Sosyal Mübadele Kuramı'nın temelini oluşturduğu Karşılıklı Bağımlılık Kuramı, Thibaut ve Kelley tarafından oluşturulmuştur (Thibaut ve Kelley, 1959). Bu kuram bireyler arası etkileşimlerin kavranabilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Thibaut ve Kelley ilk defa 1959 yılında Grupların Sosyal Psikolojisi kitabında Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'ndan bahsetmişlerdir. Bu kitapta kuram; grup perspektifinden ele alınmış ve Sosyal Öğrenme Kuramı, Sosyal Mübadele Kuramı gibi kuramların kavramları ile oluşturulmuştur. Aynı zamanda daha kompleks bir yapı olan sosyal ilişkilerin ışığında bireyler arası iletişim anlamaya çalışılmıştır.

1978 yılında "Kişilerarası İlişkiler: Bir Karşılıklı Bağımlılık Kuramı" adlı kitapta kuram ile birlikte romantik ilişkileri ayrıntılı olarak incelemişlerdir. Sosyal Mübadele Kuramı'nın temelini oluşturduğu bu kuramda yazarlar romantik ilişkileri daha iyi anlayabilmeyi, sorunları kavramayı ve çözüm yolları oluşturmayı amaçlamışlardır. Sosyal Mübadele Kuramı bireylerin haz duyduğu ilişkileri arzulama, acı veren ilişkilerden ise kaçınma davranışı gösterdikleri varsayımını öne sürer.

Sosyal Mübadele Kuramı'nın temelinde oluşan kuramlarda "ödül ve bedel" kavramları ortak bazı kavramlar arasındadır. Etkileşimler birçok alan içerisinde memnun edici veya memnun etmede başarısız/hoşa gitmeyen olarak nitelendirilebilir (Rusbult ve Van Lange, 2003). Etkileşimlerin sonuçları bu kuram bağlamında "ödülleri" ve maruz kaldığı "bedeller" olarak adlandırılmıştır. Kişinin hoşuna giden, haz duyma ve memnun olma durumu "ödül" olarak; performansı azaltan faktörler, devam eden eylemlerin kısıtlanmasını kapsayan durumlar (Thibaut ve Kelley, 1959), olumsuz duygular, fedakârlık göstermek ise "bedel" olarak ifade edilmektedir. İlişkiden edinilen ödüller maruz kalınan bedellerden çıkarıldığında ilişkideki kazançlar oluşur (Rusbult ve Buunk, 1993). Birey ilişkisindeki kazançların miktarına bakarak ilişkisini değerlendirmektedir (Büyükşahin, 2006).

Ödüller, maddi veya duygusal olarak olumlu bir durum olmanın yanı sıra keyifli bir sohbet, mutlu olunan bir gün veya keyiflendiren bir söylem de olabilir. Maruz kalınan bedeller ise maddi veya duygusal olarak olumsuz bir durum olmanın yanı sıra zaman kaybı, bireyin engellendiği herhangi bir durum olabilir. Birey elde ettiği ödüllerin maruz kaldığı bedelleri karşılamadığını düşündüğünde ilişkisini bitirmeyi tercih edebilir. Bu ifadeler ışığında Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nın ilişkilerin başlangıcını, devam sürecini ve sonlandırma sürecini içeren bir kuram olduğu ifade edilebilir (Hovardaoğlu, 1995).

Thibaut ve Kelley (1959) bireylerin ilişki kurmalarının temelini etkileşimin oluşturduğunu öne sürmüşlerdir. Karşılıklı bağımlılık kavramı partnerlerin tercihlerini ve davranış biçimini odak yaparak hem birbirlerini etkiledikleri hem de karşı tarafın davranışları çerçevesinde davranmalarını ifade eder (Rusbult ve Arriaga, 1997). Bu kuram karşılıklı bağımlılık süreçlerinin ve doğasının anlaşılabilmesi için oluşturulmuştur. Karşılıklı bağımlılık romantik ilişkilerdeki etkileşimi temel alır (Büyükşahin, 2006). Romantik ilişki içerisinde bulunan bireyler birbirinin deneyimlerini etkilemektedir. Aynı zamanda duygusal yakınlık kurma, cinsel doyum, destek gibi etkileşimler açısından bireyler birbirlerine gereksinim duymaktadırlar (Rusbult ve Buunk, 1993). Bu gibi etkileşimlerin bireyin gereksinimlerini hangi ölçüde karşıladığı önem taşımaktadır.

Ancak bireylerin algıladıkları ödüller ve bedeller farklılık gösterebilir. Aynı zamanda bu farklılık kadınlar ve erkekler arasında da görülmektedir. Kadınlar yakınlık kurma, kendini geliştirme, anlaşılabilme ve pozitif benlik saygısını öncelikli ödüller olarak algıarken, erkekler için cinsel doyum daha önemlidir. Kadınlar bedel olarak kimlik kaybı, ilişkinin

masumiyeti ve sevgi eksikliğini, erkekler ise maddi kayıpları daha önemli bedel olarak ifade etmektedirler (Sedikides ve ark., 1994).

Ödülleri ve karşılıklı bağımlılığı belirtirken dört ana bileşen kullanılmaktadır. Bunların ilki bağımlılığın düzeyidir. Bu düzey partnerlerin, ilişkide oldukları bireye ve o bireyle olan paylaşımlarına olan bağlılıklarını ifade eder. Diğer bir bileşen bu bağımlılığın karşılıklı olup olmaması veya aynı düzeyde olup olmadığının ölçülmesidir. Bu bileşen bireylerin arzularına ulaşabilmek amacıyla partnerlerine benzer ölçüde bağımlılık geliştirmelerini ifade eder. Üçüncü bileşen kazançların uyuşmasıdır. Bu kavram partnerlerin ilişkide elde edilen kazanımlar çerçevesinde benzer seçimleri olup olmadığını açıklar. Yani karşılaşılan durum karşısında partnerlerin durumu benzer şekilde değerlendirmesidir. Son olarak da bağımlılığın temeli kavramı, ilişkideki bağımlılık seviyesinin tespit edilmesidir (Rusbult ve Buunk, 1993).

Thibaut ve Kelley (1959), bu kuramda bireylerin ilişkideki davranışlarını anlayabilmek için ödül ve bedel dengesi içinde olan bir etkileşimi ortaya koymuşlardır. Bireyler, etkileşimler sonucu sağladıkları kazançları veya ilişkilerini değerlendirirken karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi kavramlarını kullanırlar (Thibaut ve Kelley, 1959). Karşılaştırma düzeyi, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nda ilişkideki bağlılığın yapı taşı kabul edilmektedir (Hovardaoğlu, 1996). Karşılaştırma düzeyi; geçmiş yaşantıları ve şimdiki ilişkilerini değerlendirirken kullanılır. Bireyin deneyimlediği durumlardan etkilenerek ortaya çıkmıştır. İlişkiden elde edilen ödülleri ve maruz kalınan bedelleri değerlendirme sürecinde bireyin ilişkide neleri hak ettiğini odak yaparak değerlendirmesine yardımcı olan bir ölçüttür (Thibaut ve Kelley, 1959).

Karşılaştırma düzeyi, ilişki doyumunu ölçmek için kullanılan bir kriterdir. Birey arzuladığı ilişki çerçevesinde içinde bulunduğu ilişkinin ödül ve bedellerini yorumlar (Thibaut ve Kelley, 1959). Bireyin ilişkisini olumlu şekilde değerlendirmesi ve partnerinin gereksinimlerini karşılayacağına olan inancı doyum düzeyidir. Doyum; bireyin ilişkisi ile ilgili hissettiği olumlu ve olumsuz duyguları kapsar (Rusbult ve Buunk, 1993) ve deneyimlerin olumlu sonuçlarının yanı sıra olumsuz çıktılarını da ifade eder (Rusbult ve ark., 1998). İlişkiden algılanan doyum karşılaştırma düzeyinden fazla ise birey ilişkisini devam ettirme yönelimindedir. Karşılaştırma düzeyinin deneyimlerden elde edilen kazanımlar çerçevesinde genellikle artma eğiliminde olarak değiştiği ifade edilmiştir (Hovardaoğlu, 1996). Bu kuramda ölçüt olarak, ilişkileri değerlendirmede karşılaştırma düzeyi ile birlikte diğer seçenekler için karşılaştırma düzeyi de kullanılmaktadır (Thibaut ve Kelley, 1959).

Seçenekler için karşılaştırma ise, bireyin ilişkisine devam etmeye ya da etmemeye karar verirken şu anki ilişkisi dışında ilişki kurabileceği ilişkileri değerlendirmesi anlamına gelir. Birey diğer seçenekler için, ailesini, arkadaş çevresini, başka bir partneri veya yalnız kalmayı seçebilir (Rusbult ve ark., 1998). Birey içinde bulunduğu ilişkisi dışında başka seçenekleri ve bunlardan edineceği kazançları değerlendirir (Thibaut ve Kelley, 1959). şu anki ilişkisindeki ödüller, diğer ilişkilerdeki ödüllerle karşılaştığında daha fazlaysa birey ilişkisini devam ettirir. Aynı zamanda birey başka bir seçenek bulamadığı durumda da ilişkiyi devam ettirmeyi tercih edebilir. Öte yandan bireyin ilişki doyumunu yüksek olsa bile içinde bulunduğu ilişkideki ödüller seçenekler için karşılaştırma düzeyini karşılamıyorsa birey ilişkisine devam etmeyip alternatif seçeneklere odaklanacaktır (Thibaut ve Kelley, 1959). şu anki ilişkisindeki ödüller, karşılaştırma düzeyi içerisinde benzer durumda ancak diğer ilişkilerdeki ödüllerle karşılaştığında düşükse, ilişki doyumunun yüksek olduğu ancak ilişkinin istikrarsız olduğu söylenebilir (Rusbult ve Buunk, 1993).

Thibaut ve Kelley (1959) birey için edinilen kazancın karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma derecesiyle olan ilişkinin dört koşulda açıklanabileceğini ifade etmiştir. Bu durumu Hovardaoğlu (1996), evli ve bekar bireylerle yaptığı araştırmada ele almış ve katılımcıların doyum, istikrar, bağlılık ve mutluluk düzeylerini çalışmıştır. Çalışmanın bulguları;

- İlişkiden edinilen kazançlar; karşılaştırma düzeyine benzer, seçenekler için karşılaştırma düzeyinden fazla olduğunda birey ilişkisini doyumlu, istikrarlı ve bağlılığı yüksek ve mutlu bir ilişki olarak değerlendirmektedir.
- İlişkiden edinilen kazançlar; karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyinden az olduğunda birey ilişkisini doyumsuz, istikrarsız, bağlılığı düşük ve mutsuz bir ilişki olarak değerlendirmektedir.
- İlişkiden edinilen kazançlar; karşılaştırma düzeyine benzer ancak seçenekler için karşılaştırma düzeyinden az olduğunda birey ilişkisini doyumlu, istikrarsız olarak değerlendirmektedir.
- İlişkiden edinilen kazançlar; karşılaştırma düzeyinden az ancak seçenekler için karşılaştırma düzeyinden fazla olduğunda birey ilişkisini doyumsuz ve nispeten istikrarsız olarak değerlendirmektedir.

Karşılıklı bağımlılık kavramı ile bir ilişkinin iki özelliği olan doyum düzeyi ve bağımlılığın düzeyi vurgulanır (Rusbult ve Buunk, 1993). Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'na

göre ilişki doyumu ve ilişki bağlanımı kavramları ayrı durumları ifade eder (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007). Yani bireyin ilişkisinden doyum alıyor olması ilişkisine bağlı olduğu anlamına gelmemektedir. İlişkiden algılanan doyum kavramı ilişkiyi memnuniyet verici olarak algılama derecesini ifade eder. “Ben bu ilişkide mutlu muyum?” sorusunun cevabıdır. Karşılaştırma düzeyi ilişkideki doyum düzeyini etkilemektedir. Bağlanım düzeyi ise bireyin arzuladığı ilişkinin hangi ölçüde karşılandığını ifade eder. “Ben bu ilişkiyi sürdürmeli miyim?” sorusunun cevabıdır (Büyükşahin, 2006). Seçenekler için karşılaştırma düzeyi bağlanım düzeyini etkilemektedir (Rusbult ve Arriage, 1997). İlişki doyumunda ilişkinin değerlendirmesi, ilişki bağlanımında ise ilişkinin düzenlenmesi yapılır (Holmes, 2000).

Bu kuram içerisinde ilişki bağlanımı değerlendirilirken bireyin ilişkisini devam ettirme arzusu ve diğer seçenekler göz önünde bulundurulur. Bu kuram bireyin ilişkisini devam ettirme arzusunun fazla, diğer seçeneklere olan arzusunun kısıtlı olduğunda ilişkiye olan bağlanımın artacağını vurgular. Yani Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'na göre, bireyin ilişkisine yüksek bağlılık gösterebilmesi için bireyin ilişkiye devam etme arzusunun fazla olması ve diğer seçeneklerin niteliğini düşük değerlendiriyor olması gerekmektedir (Rusbult ve ark., 1998).

Fakat ilişkilerin devam etmesinde doyum düzeyi ve bağımlılığın düzeyi değişkenleri birçok ilişkinin sürdürülmesi durumunda yetersiz kalabilmektedir. Buğa (2009) ilişkilerde düşük doyum düzeyi ve diğer seçeneklerin yüksek niteliğe sahip olmasına karşın ilişkilerin sürdürüldüğünü öne sürer. Daha sonraki çalışmalar romantik ilişkiyi devam ettirme ve sonlandırmayı etkileyen faktörler için ilişki doyumu ve karşılaştırma düzeyinin yetersiz kaldığı sonucuna varmıştır (Terzi ve Işık, 2017). Thibaut ve Kelley'nin (1959) Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'ndan esinlenerek oluşan Rusbult'un Yatırım Modeli ilişki istikrarı konusunda önemli açıklamalar getirmiştir (Büyükşahin ve ark., 2005).

1.1.2. Yatırım Modeli

Karşılıklı Bağlılık Kuramı'nın temelinde oluşturulan Yatırım Modeli Rusbult tarafından geliştirilmiştir. Bu iki kuram da karşılaştırma düzeyini ilişki doyumunu ve ilişkinin devam edip etmeyeceğini anlamak için kullanılmıştır. Ancak ilişkiden algılanan doyumun yeterli olmadığı ve diğer seçeneklerin var olduğu durumlarda da bazı ilişkiler sürmektedir (Rusbult, 1980).

Karşılıklı Bağımlılık Kuramı ile Yatırım Modeli birkaç ortak noktaya sahip olmalarına rağmen Yatırım Modeli Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nın üzerinde değişiklikler yaparak Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nı genişletmiştir (Rusbult ve ark., 1998). Bu iki kuramın ortak noktaları; ilişki doyumunun değerlendirmesinde karşılaştırma düzeyini, ilişkinin sonlanıp sonlanmayacağının değerlendirilmesi için de seçenekler arası karşılaştırma düzeyini kullanıyor olmalarıdır.

Bu çalışmada kullanılan ilişki istikrarı kavramı yerini yatırım modelinde ilişki bağlılığı kavramına bırakmıştır (Rusbult ve Buunk, 1993). İlişki bağlılığı kavramı; doyum düzeyini, seçeneklerin niteliğini ve yatırım miktarını da içinde barındıran bir kavramdır. Modelde yer alan bağlılık, ilişkiyi devam ettirme yönelimi ve partnere olan yakınlık duygusu olarak açıklanabilir (Rusbult, 1983). Aynı zamanda bireyin partnerine ve ilişkisine olan duygusal bağlılığı da kapsamaktadır (Rusbult ve ark., 1998). Bu modelde ilişki bağlılığı kapsamlı olarak araştırılmıştır (Le ve Agnew, 2003).

Yatırım Modeli'ndeki değişikliklerden diğeri ise; Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nda ilişki bağlılığını ilişki doyumu ve diğer seçeneklerin varlığı ile açıklayabiliyorken, bu iki kriter Yatırım Modeli için yeterli değildir. Yatırım Modeli bağlılığını açıklayan başka kriterler de olduğunu öne sürer. Bu durumun nedeni olarak da bireyin ilişki doyumunun yeterli olmadığı ve başka seçeneklerin var olduğu durumlarda da ilişkisine devam ediyor olması öne sürülür (Rusbult, 1980).

Bireyin bağlılığı, partnerine olan bağlanmasını ve bu ilişkiye dair motivasyonunu içerir. Bu değişkenler; ilişkiden elde edilen ödüller ve ilişki için ödenen bedeller çerçevesinde ele alınmıştır. İlişkiden elde edilen ödüllere paylaşılan güzel anılar ve ilişkide beraber yapılan davranışlar, ilişki için ödenen bedellere ilişkideki olumsuz kazanımlar örnek verilebilir (Buğa, 2009). Bireyler ilişkiden edindikleri kazanımları arttırmaya çalışırken maruz kaldıkları bedelleri de azaltmaya çalışmaktadır (Rusbult, 1980).

Bağımlılık ve bağlılık kavramları sık sık birbiriyle karıştırılmaktadır. Bağımlılık, bireyin ilişkisine ihtiyaç seviyesini açıklayan yapısal ve tanımlayıcı bir niteliktir. Bağımlılık ilişkiyi sürdürmekte ısrarcı yaklaşmayı ve bu durumdan başka bir alternatifin varlığının olmaması durumudur. Bağlılık ise bağımlılığın psikolojik olarak yaşanma durumudur (Le ve Agnew, 2003).

Birey ilişkisine bağımlılık geliştirdiği için, partneriyle daha uzun süreli beraberlikleri olmasını arzular ve hem mevcut ilişkisine hem de partnerine güçlü bir şekilde bağlanır

(Agnew ve ark., 1998). Burada bireyin bağıllık düzeyi yükseldikçe partnerlerine daha çok bağlandıkları ve ilişki planlarının daha uzun süreli olduğu belirtilir (Rusbult ve Buunk, 1993; Rusbult ve ark., 1998). İlişkisine bağımlı bir birey, ilişkisinin uzun süre devam edeceğine inanır ve ilişkiye duygusal olarak bağılıdır (Agnew ve ark., 1998). Yapılan bir çalışmada bağımlılık ile ilişki bağıllığının pozitif korelasyonlu olduğu ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte ilişki bağıllığı ilişkiyi olumlu etkileyecek davranışları arttırdığı bulunmuştur (Weiselquist ve ark., 1999).

Bağıllığın üç bileşeni vardır. Bunların ilki içgüdüsel bağıllıktır. Bu kavram bireyin partneriyle ilişkisini sürdürme güdüsünü ifade eder. İkinci bileşen olan bilişsel bağıllık ise; bireyin kendini uzun süreçte ilişkisine bağılı olarak görmesi durumudur. Son bileşen duygusal bağıllık; birey mutluluğu ilişkisi ve partneri çevresinde ele alır. Bağıllığın psikolojik tarafını ifade eder (Rusbult, Davis ve Hannon, 2001).

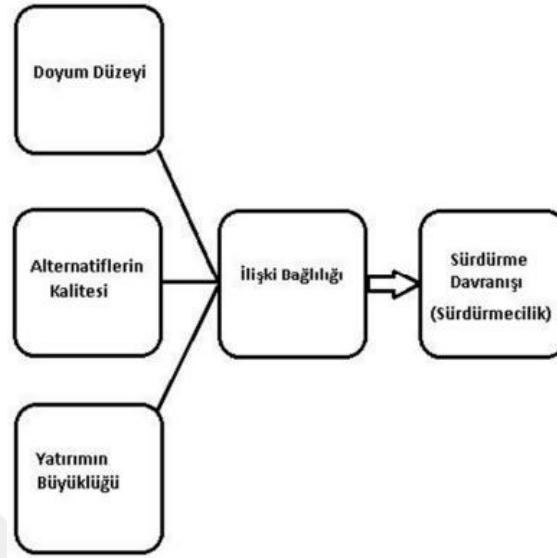
Stanley ve Markman (1992) ise bağıllık kavramını bireyin ilişkisini uzun vadeli sürdürme arzusu olarak açıklar. Aynı zamanda bağıllığı iki kavram çerçevesinde ifade ederler. Bahsettikleri ilk kavram kişisel bağıllıktır. Kişisel bağıllık, partnerlerin ortak faydaları için mevcut ilişkilerinin niteliğini gözeterek ilişkilerini devam ettirme niyeti olarak açıklanır. İkinci kavram olan kısıtlayıcı bağıllık ise partnerleri ilişkilerini devam ettirmeye zorlayan içsel, dışsal, ekonomik ve sosyal baskı gibi durumları ifade eder (Stanley ve Markman, 1992).

Rusbult (1980) ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğinin ve yatırım düzeyinin ilişki bağıllığının yordayıcısı olduğunu dile getirerek, bu değişkenler üzerine Yatırım Modeli'ni inşa etmiştir. Bu modelde birlikteliğin oluşması, devam ettirilmesi ve sonlandırılması süreçleri ifade edilmektedir. Yatırım Modeli'ne göre bireyler, ilişkide sahip oldukları kazançlar ile ilişkiye yönelik arzularını değerlendirerek ilişkiyi devam ettirme ya da ilişkiyi sonlandırma arzularını oluşturmaktadır (Rusbult ve ark., 1998).

Rusbult (1983), ilişkide yüksek doyumu olan, yakınlık, birliktelik, cinsellik gibi ihtiyaçlarını mevcut ilişkilerinde karşılayabilen, alternatif seçeneklerin niteliği düşük olan veya bahsedilen ihtiyaçların ilişki dışında karşılanma ihtimali var olmayan ve ilişkide yapılan yatırım miktarı fazla olan bireylerin ilişkilerine olan bağıllıklarının geliştiğini öne sürmüştür.

Şekil 1

Yatırım Modeline Göre İlişki Bağlılığı

Kaynak:Rusbult, C. E., Olsen, N., Davis, J. L., & Harmon, P. A. (2001). Commitment and Relationship Maintenance Mechanisms. *Close Romantic Relationships: Maintenance and Enhancement*, 87.

Bağlılık kavramı içerisinde bulunan doyum düzeyi, ilişkide algılanan doyum ve cinsellik, yakınlık vb. gibi ilişkide gereksinim duyulan durumların karşılanması ile bağdaştırılır (Rusbult, 1983). Bu model ilişkide elde edilen kazançların çok olduğu ve ödenen bedellerin ise az olduğunda ilişki doyum düzeyinin arttığını öne sürer (Büyükşahin, 2006). İlişkiden elde edilen kazançlar ile ödenen bedellerin karşılaştırılması sonucunda ilişki doyum düzeyi biçimlenir. Bu karşılaştırmalar ile beklentilerin uyduğu durumlarda bireyler ilişkilerinde doyum algılarlar. Bu durumda da ilişkilerini devam ettirmek isterler (Büyükşahin, 2006). Bunun aksine ödülleri ödenen bedellerden daha az ve diğer seçenekler daha olumlu ise bireyler ilişkilerini daha doyumsuz olarak algılamaktadır. Bu nedenle bireylerin ilişkileri daha istikrarsız olmakta ve ilişki bağlılıkları da azalmaktadır (Hovardaoğlu, 1996).

Diğer bir kavram olan seçeneklerin niteliği, bireyin gereksinim duyduğu fizyolojik ve duygusal ihtiyaçlarını diğer bireylerle karşılama arzusu olarak tanımlanır (Rusbult ve ark., 1998). Partnerlerin ilişkiyi devam ettirme eğilimlerini etkileyen bu kavram ilişki dışından birine eğilim, diğer kişilerle zaman geçirmek, bireysel geçirilen zaman ve akademik/iş hayatına harcanan zamanın artması gibi durumları ifade eder (Thibaut ve Kelley, 1959).

Birey bu gibi durumların herhangi birini içinde bulunduğu ilişki ile kıyasladığında, daha fazla ödül ve daha az bedel algıladığında mevcut ilişkiyi sonlandırma eğilimi göstermektedir. Çünkü birey diğer seçeneklerden mevcut ilişkisine kıyasla daha fazla ilişki doyumu elde edeceğini düşünür (Rusbult, 1980). Aynı zamanda bireyin diğer seçeneklere duyduğu ilgi arttıkça partnerlerine olan davranışsal ve psikolojik bağlılıkları azalır (Stanley ve Markman, 1992). Aksi şekilde birey diğer seçenekleri olumsuz değerlendirdiğinde de mevcut ilişkisine olan bağlılık düzeyi yüksek olacaktır (Rusbult ve Buunk, 1993). Güçlü bir bağlılık duyan kişi, çekici alternatifleri bilişsel olarak küçük görerek kendisini alternatiflerden korur (Miller, 1997).

Yatırım Modeli'ne göre “yatırım” kavramı; bireylerin ilişkilerine ve birbirlerine emek vermeleri, partnerlerin birbirlerinin gereksinimlerini gidermeleri olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda bireyin ilişkisi sonlansa da zaman, sosyal destek gibi kaynaklarının kaybetmeyeceğine inanması durumudur (Rusbult, Drigotas ve Verette, 1994). Yatırım miktarı kavramıyla da ilişkide harcanan kaynakların niceliği ifade edilir (Rusbult ve ark., 1998).

Birlikte edinilen arkadaşlıklar, biriktirilen anılar, birlikteyken alınan ev/araba vb., ilişki süresi ve çocuk ilişki yatırımı olarak sayılabilir (Büyükşahin, 2007). Bu modelde yer alan yatırım kavramı; içsel ve dışsal yatırımlar olarak iki şekilde ifade edilmektedir (Rusbult, 1980). İçsel yatırım; ilişkinin süresi, partnerlerin fiziksel ve duygusal paylaşımları gibi yatırımlardır. Dışsal yatırım ise diğer romantik ilişkilerle karşılaştırma yapmak, birlikte biriktirilen anılar, sosyal paylaşımlar ve maddi paylaşımlardır (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007).

Partnerlerin ilişki için yaptıkları yatırım miktarları arttıkça ilişkiyi sonlandırmanın verdiği olumsuzluklar artmaktadır (Buğa, 2009). Bireyler ilişkide sahip oldukları ödülleri ve yaptıkları yatırımları, ilişki istekleri ile karşılaştırarak ilişkinin sürdürülmesine karar vermektedir (Rusbult ve ark., 1998). İlişkide yapılan yatırım doğrultusunda bireyler partnerlerinden ödül almayı beklemektedir (Büyükşahin, 2006). Rusbult (1980), ilişki süresinin ilişki yatırımlarından biri olduğunu bu sebeple de ilişkinin süresi uzadıkça bağlılığında artacağını söylemiştir. Bireylerin ilişkiye olan bağlılıkları; büyük yatırımlar yapmalarına, diğerlerini olumsuz değerlendirmelere bağlı olarak artmaktadır (Rusbult, 1979; akt. Akbayrak, 2019). Partnerlerin ilişki yatırımları ile ilişki bağlılıkları doğru orantılıdır (Bilgin, 2016; akt. Yıldız, 2020). Bireylerin ilişkilerini sonlandırmayı düşündüklerinde bu

fikirlerinden vazgeçmelerinin sebebinin ilişkiye yaptıkları yatırımdan kaynaklandığını belirtilmiştir (Rusbult, 1980).

Rusbult (1980) bireylerin ilişkileri bittikten sonra yatırımlarının büyük ölçüde azaldığını ifade etmiştir. Aksi bir biçimde bireyler ilişki bitiminde yatırımları bırakmanın sorumluluğunu hissettiklerinde ilişki bağlılıklarının arttığı bulunmuştur (Le ve Agnew, 2003).

Modele göre;

- bireylerin ilişki doyumları yüksek ve ilişkide beklenen arkadaşlık, cinsellik ve yakınlık kurma gibi ihtiyaçların karşılandığı durumlarda
- ilişkiye fazla yatırım yapıldığında ve bu ilişkideki kazanımlar ilişki sonlandığında kaybedilmesi durumunda
- birey diğer seçeneklerle ilgili olumsuz düşüncelere sahip olduğunda ilişki bağlılık düzeyi yüksek olacaktır (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007).

Yani partnerlerin içinde bulundukları ilişkiye bağlılık düzeyleri; ilişkilerinin değerine, ilişkiye yapılan yatırımın düzeyine, diğer seçeneklerin değerine bağlıdır.

Bazen bireyler ilişkisini sonlandırmayı düşünse bile ilişkisini sonlandırmayıp ilişkisine devam etmektedir. Rusbult, Yatırım Modeli ile bu durumun nedenlerini açıklamıştır. Özellikle sosyal ve ahlaki normların etkisi üzerinde durmuştur (Rusbult, 1983). Sosyal ve ahlaki normlar ve ilişkiye yapılan yatırımlar ile birlikte bireyler ilişkilerini olumsuz değerlendirseler bile ilişkilerini sürdürmeye devam edebilmektedir (Rusbult ve Buunk, 1993).

1.1.3. Üçlü Bağlılık Modeli

Karşılıklı Bağımlılık Kuramı, seçeneklerin niteliğini ve ilişki doyumunu merkez alırken; Yatırım Modeli'nde seçeneklerin niteliği, ilişki doyumu, yatırım ve bağlılık merkeze alınmıştır. Johnson (1973) Üçlü Bağlılık Modeli'nde bağlılık kavramının üzerinde durmaktadır. Literatürde ilişki bağlılığının etmenlerinin çalışıldığı birçok çalışma vardır. Ancak Johnson (1999) bu çalışmalarının ortak sonucu olarak ilişki bağlılığının etkilendiği tek bir faktör olmadığı ve daha kompleks bir yapı olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmaların sonucunda ortak 3 bileşenin olduğu ve bunların kişisel, ahlaki ve yapısal bağlılık olduğunu ifade etmiştir (Johnson, 1999).

İnsan sosyal bir varlıktır ve burada bahsedilen yapısal bağlılık modeli, bireylerin sosyal çevrelerinin etkisiyle ilişkilerinin devam edip etmeyeceğine karar vereceğini belirtir.

Modelde yer alan yapı kavramı, bireyin içinde yaşadığı çevreyi ifade eder. Bu bağıllık modelinde, birey seçeneklerin niteliğini, ilişkiye devam etmeyeceği durumda karşılaşacağı sosyal baskı ve (varsa) hukuki süreçleri düşünerek ilişkisini devam ettirir (Johnson, 1999). Birey sosyal çevresinin etkisiyle ilişkiyi sürdürüp sürdürmeyeceği kararını alır. Örneğin, birey ilişkisini sonlandırdığında çevresinin uygulayacağı baskıyı düşünerek ilişkisini devam ettirme kararı alır. Yapısal bağıllıkta birey “Bu ilişkiyi sürdürmek zorundayım.” düşüncesine sahiptir (Büyüksahin, 2007).

Bireyin ilişki bağıllığını, partnerinin çekiciliği, ilişkisinin çekiciliği ve sosyal ortamlarda ilişkisi olma durumu belirliyorsaa bu kişisel bağıllık modelidir. Birey kişisel bağıllık hissediyorsa, diğer insanlar bireyin ilişkisini doyumlu bulmasa bile birey ilişkisi hakkında olumlu düşüncelere sahiptir ve ilişki bağıllığı gösterir. Örneğin, başkaları bireyin ilişkisi ile ilgili olumsuz düşüncelerini ifade etse de birey ilişkisini çekici bulduğunda ilişkisini sevinçle ve doyum almış şekilde devam ettirir. Aynı zamanda partnerini çekici olarak algılayan bireyler ilişkilerinden doyum alır (Johnson, 1999). Kişisel bağıllıkta “ Bu ilişkiyi sürdürmek istiyorum.” düşüncesi hakimdir (Büyüksahin, 2007).

Ahlaki bağıllık modeli ise; birey ahlaki odak yaparak ahlaki değerleri çerçevesinde ilişkisinin devamlılığına karar verir. Birey ilişkisini sonlandırmaması gerektiği ile ilgilisorumluluk hissederek, ilişkisini devam ettirme kararı alır. Bu bileşende, birey ilişkisinden mutlu olmasa bile ya da ilişki devamlılığı istemese bile diğerleri tarafından devam edilmesi gerektiğini düşündüğü durumlarda ilişkisine devam eder. Yani birey partnerinden doyum almasa da diğerlerinin beklentilerini merkeze alarak hareket eder. Ahlaksal bağıllıkta ilişkiye devam etme yönünde ahlaksal zorunluluk, partnere yönelik ahlaksal zorunluluk ve bireyin ahlaki değerleri çerçevesinde ilişkiyi devam ettirme ihtiyacı yer alır (Johnson, 1999). Ahlaksal bağıllıkta “Bu ilişkiyi sürdürmeliyim.” işlevi bulunmaktadır (Büyüksahin, 2007).

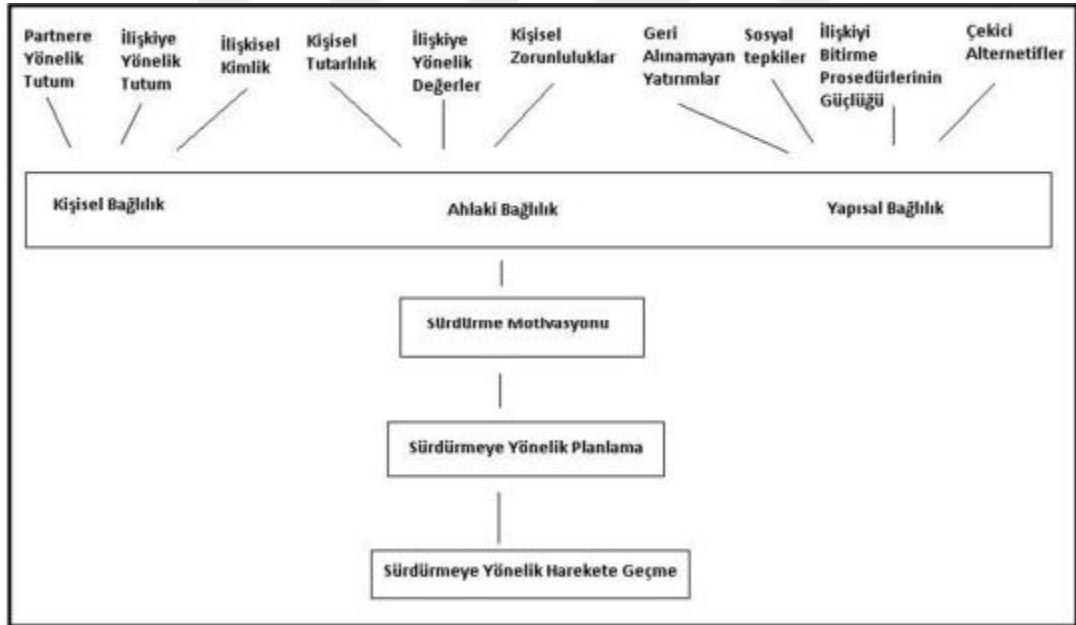
Johnson’un Üçlü Bağıllık Modeli aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. Johnson (1999) bireylerin ilişkiyi devam ettirip ettirmeme süreçlerini yukarıda bahsedilen üç unsur ve bu süreçleri Rusbult ve arkadaşları (1991) çıkış/konuşma/bağıllık/umursamama (exit/voice/loyalty/neglect) modeli ile açıklamıştır. Yani birey ahlaki ve yapısal bağıllığın aksine ilişkisinden memnun ve partnerini çekici bulduğunda ilişki danışmanlığı, çift terapisi veya direkt partnerle konuşma gibi “konuşma” yolunu seçerek ilişkisini devam ettirebilir. Aksine birey ilişki ve ilişkinin getirdikleri hakkında olumlu duygulara sahip olmasına rağmen partnerini çekici algılamıyorsa “umursamama”yı tercih edebilir. Bu durumda da bireyin

partnerine yönelik duygu paylaşımı kısıtlanacaktır. Diğer bir seçenek olarak, birey yapısal bağlılıkta yer alan kayıpları küçük gördüğünde “çıkış”ı seçerek ilişkisini bitirebilir. Ancak birey yapısal bağlılıktaki kayıpları kabul edilemez olarak düşündüğünde kendini “kapana kısılmış” hissedecektir. Birey hisleri bu yönde olduğunda genellikle ilişkiyi sürdürmenin diğer seçeneklerden daha doğru bir yol olduğunu düşünür (Johnson, 1999).

Bu bağlanım modelleri, içsel ya da dışsal kaynaklı ve bireyin tercihinine dayalı ya da diğerlerinin baskısına dayalı olmak üzere ayrılır. Kişisel ve ahlaki bağlılık modelleri bireye dayalı modellerdir. Kişisel bağlılıkta bireyin tutumları, ahlaki bağlılıkta bireyin değer yargıları ön plandadır. Diğer yandan yapısal bağlılık dışsal kaynaklıdır.

Johnson (1999) yaptığı çalışmaların ortak sonucu olarak ilişki bağlılığının tek bileşenli basit bir olgu olmadığını ve kişisel, ahlaki ve yapısal bağlılığın yani Üçlü Bağlılık Modeli’nin bileşenlerinin bir bütünü olduğunu öne sürmüştür.

Şekil 2
Johnson'ın Üçlü Bağlılık Modeli

Kaynak: Johnson, M.P. (1999). Personal, moral, and structural commitment to relationships: Experiences of choice and constraint. J.M. Adams ve W.H. Jones (Ed.), Handbook of interpersonal commitment and relationship stability (s. 73-90). NewYork: Springer.

1.1.4. İlişki İstikrarı ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Alanyazın incelendiğinde ilişki istikrarının incelendiği birçok araştırma olduğu gözlenmiştir. İlişki doyumu, ilişkiye yatırım, seçeneklerin değerlendirilmesi ve bağlılık boyutlarından oluşan ilişki istikrarı bu dört boyut çevresinde incelenmektedir. Bu başlık altında da incelenen araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

İlişki istikrarının alt boyutlarından biri olan ilişki doyumu ile farklı değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Demografik değişkenler ile ilişki doyumu arasındaki ilişki incelendiğinde tutarlı sonuçlar olmadığı gözlenmiştir. İlişki doyumu ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara bakıldığında araştırma sonuçlarının tutarlılık göstermediği gözlenmiştir. Örneğin, bir çalışmada kadınların erkeklere kıyasla daha fazla ilişki doyumu aldıkları bulunmuşken (Aslan Yılmaz, 2014), başka bir çalışmada erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla ilişki doyumu aldıkları bulunmuştur (Buğa, 2009). Bu çalışmaların aksine ilişki doyum düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı çalışma da bulunmaktadır (Uzun, 2017).

Yaş ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi çalışan araştırma bulgularına bakıldığında ise; yaş arttıkça ilişki doyumunun azaldığı (Buğa, 2009; Uzun, 2017; Tai ve ark., 2014), evli bireylerin ilişki doyumlarının çalışıldığı başka bir çalışmada da yaş arttıkça ilişki doyumlarının arttığı (Bookwala ve Jacobs, 2004; Gorchoff ve ark.,2008) bulunmuştur. Bu bulguların aksine başka bir çalışma yaş ile ilişki doyumu arasında bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir (İdiz, 2009).

Alanyazın incelendiğinde bireylerin ilişki süreleri ile ilişki doyumu bulgularının da tutarsız olduğu görülmektedir. Bireyin ilişki süresi uzadıkça ilişki doyum düzeylerinin de benzer şekilde arttığını ortaya koyan çalışmanın (Rusbult, 1983) aksine bireyin ilişki süresi uzadıkça doyumun azalma eğilimi gösterdiği çalışmada bulunmaktadır (Işınsoy, 2003). Bu bulguların aksine başka bir çalışma ilişki süresi ile ilişki doyumu arasında bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir (Rusbult ve ark., 1998; Uzun, 2017).

İlişki durumu ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye bakıldığında da evli bireylerin ilişki doyumlarının evlenmemiş bireylere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tai ve ark., 2014). Büyükşahin (2006) tarafından yapılan bir başka çalışmada sözlü/nişanlı olan bireylerin flört eden bireylere kıyasla ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

İlişki yatırımı ile demografik değişkenlerin arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Benzer şekilde ilişki yatırımı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma

bulgularının da tutarsız olduğu gözlenmiştir. Evli erkeklerin evli kadınlara kıyasla yatırım düzeylerinin daha fazla olduğunun bulunduğu çalışmanın (Akbalık Doğan, 2010) aksine başka bir çalışmada kadınların erkeklere kıyasla yatırım düzeylerinin daha fazla olduğu görülmüştür (Rusbult ve ark., 1998; Buğa, 2009). Bu bulguların aksine cinsiyet ile ilişki yatırımı arasında herhangi bir anlamlı ilişki olmadığı bulunmuştur (Çimen, 2007; Işinsu-Halat, 2009).

Yaş ile ilişki yatırımı arasındaki ilişkiyi çalışan araştırma bulgularına bakıldığında da; cinsiyet fark etmeksizin yaş arttıkça ilişki yatırımının arttığı görülmüştür (İdiz, 2009; Buğa, 2009).

Alanyazında ilişki süresi ile ilişkiye yapılan yatırım arasındaki ilişkiye bakıldığında, ilişki süresi ile ilişki yatırımı arasında pozitif korelasyon olduğu yani ilişki süresi uzadıkça yapılan yatırım düzeyinin arttığı bulunmuştur (Rusbult, 1983; Rusbult ve ark., 1986). Benzer şekilde cinsiyet fark etmeksizin ilişki süreleri uzadıkça bireylerin ilişkiye yaptıkları yatırımın arttığı görülmektedir (İdiz, 2009; Buğa, 2009). Uzun (2017) yaptığı araştırmada bireylerin mevcut ilişkilerindeki arkadaş oldukları süre nişanlı oldukları süreden daha uzun olduğunda yapılan yatırımı daha olumlu değerlendirdiklerini bulmuştur.

Demografik değişkenler haricinde evlilik uyumu ile yatırım arasındaki ilişki incelendiğinde evlilik uyumu artış gösterdiğinde ilişkiye yapılan yatırımın benzer şekilde arttığı gözlenmiştir (İdiz, 2009). Flört eden ve ortak bir evde yaşayan bireylerin evlenmiş olanlara kıyasla ilişkilerine daha az yatırım yaptıkları bulunmuştur (Buğa, 2009). Büyükşahin (2006) tarafından yürütölen çalışmada ise sözlü/nişanlı olan bireylerin flört edenlere kıyasla ilişki yatırımlarının daha çok olduğu bulunmuştur.

İlişki istikrarının alt boyutlarından bir diğeri olan seçeneklerin niteliği ile farklı değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Alanyazın incelendiğinde seçeneklerin niteliği alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında tutarlı sonuçlar bulunmaktadır. Erkeklerin kadınlara kıyasla seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdiği görülmüştür (Buğa, 2009; Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007; Işinsu-Halat, 2009; Kaynak, 2014; Rusbult, ve ark., 1998; Taluy, 2013).

Diğeri bir demografik değişken olan yaş ile seçeneklerin niteliği arasındaki ilişki incelendiğinde araştırma bulgularının benzerlik göstermediği görülmüştür. Örneğinin bir çalışmada yaş ile seçeneklerin niteliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış olmasına

rağmen (İdiz, 2009), başka bir çalışmada bireyin yaşı büyüdükçe seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirdiği bulunmuştur (Buğa, 2009).

İlişki süresi ile yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur. Birtakım sonuçlar ilişki süresi ile seçeneklerin niteliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyarken (Rusbult ve ark., 1998; Uzun, 2017), birtakım sonuçlar ilişki süresi arttıkça bireylerin seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirdiklerini ortaya koymuştur (Buğa, 2009; Rusbult, 1983).

Demografik değişkenler haricinde evlilik uyumu ile seçeneklerin niteliği arasındaki ilişki incelendiğinde evlilik uyumu artış gösterdiğinde bireyin seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirdiği bulunmuştur (İdiz, 2009). İlişki durumu ile seçeneklerin niteliği arasındaki ilişki incelendiğinde, flört eden ve ortak bir evde yaşayan bireylerin evlenmiş olanlara kıyasla seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdikleri bulunmuştur (Buğa, 2009). Başka bir çalışma bulgusu da sözlü/nişanlı bireylerin flört eden bireylere kıyasla alternatiflerin niteliğini daha olumsuz değerlendirdikleri yönündedir (Büyükşahin, 2006).

Rusbult, Johnson ve Morrow (1986) Yatırım Modeli ile yaptıkları bir araştırmada, ilişki bağlılığı ile ilişki doyumu ve ilişkiye yapılan yatırım arasında pozitif korelasyonlu bir ilişki bulunmuştur. Aynı çalışmada diğer seçeneklerin varlığının ilişki bağlılığını azalttığı ve evli bireylerin bekar bireylere kıyasla daha fazla ilişki bağlılığına sahip oldukları gözlenmiştir. Yine aynı çalışmada ilişki süresinin ilişki bağlılığının seviyesiyle, yatırımın miktarıyla ve ilişkiden algılanan ödül miktarının artmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Rusbult, Zemrod ve Gunn (1982) ilişki istikrarını inceledikleri çalışmada, bireyin ilişki doyumu arttıkça ilişki bağlılığının ve kendini ifade edebilme becerisinin arttığını, ilişki doyumu azaldıkça ise ilişkiyi sonlandırma niyetinin arttığı sonucuna varmışlardır.

İlişki bağlılığı ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara bakıldığında; ilişki bağlılığı ile ilişki doyumu, seçeneklerin niteliği ve ilişkiye yapılan yatırım düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş, ilişki doyumunun diğer değişkenlere kıyasla ilişki bağlılığını daha çok yordadığı görülmüştür (Le ve Agnew, 2003). Beals ve Peplau (2001) yürüttükleri çalışmada da seçeneklerin niteliğinin ve ilişkiye yapılan yatırımların ilişki bağlılığını yordadığını ifade etmişlerdir. Johnson ve Rusbult (1989) yaptıkları çalışmada ilişki bağlılığı arttıkça seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirildiğini bulmuşlardır.

İlişki istikrarının alt boyutlarından ilişki doyumu ile cinsiyet, yaş, ilişki süresi arasında yapılan çalışma bulguları özetlenecek olursa tutarsız bulgulara ulaşıldığı söylenebilir.

İlişki istikrarının alt boyutlarından ilişkiye yapılan yatırım ile cinsiyet, yaş, ilişki süresi arasında yapılan çalışma bulguları özetlenecek olursa;

- İlişkiye yapılan yatırım ile cinsiyet arasında tutarsız bulgulara rastlanmıştır
- İlişkiye yapılan yatırım ile yaş arasında pozitif korelasyon bulunmaktadır (İdiz, 2009; Buğa, 2009).
- İlişkiye yapılan yatırım ile ilişki süresi arasında pozitif korelasyon bulunmaktadır (Rusbult, 1983; Rusbult ve ark., 1986; İdiz, 2009; Buğa, 2009).

İlişki istikrarının alt boyutlarından seçeneklerin niteliği ile cinsiyet, yaş, ilişki süresi arasında yapılan çalışma bulguları özetlenecek olursa;

- Seçeneklerin niteliği ile cinsiyet arasındaki ilişkide erkeklerin kadınlara kıyasla seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdiklerine rastlanmıştır (Buğa, 2009; Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007; Işınso-Halat, 2009; Kaynak, 2014; Rusbult, ve ark., 1998; Taluy, 2013).
- Seçeneklerin niteliği ile yaş arasında tutarsız bulgulara rastlanmıştır
- Seçeneklerin niteliği ile ilişki süresi arasında tutarsız bulgulara rastlanmıştır

1.2.Sosyal Ödül ve Sosyal Tehdit

Sosyal ödül kavramı, bireyin diğer kişilerle temas kurduğunda elde ettiği kazanımlar(Knutson ve Wimmer, 2007) ve bireyin hoşnut olduğu durum ya da uyarılar olarak ifade edilebilir (Smeijers ve ark., 2022). Bu kazanımlar sadece maddi değildir. Sosyal ödüller; sevgi, saygınlık, olumlu bir izlenim yaratmak, diğer kişiler tarafından kabul görülmek gibi davranışları da içerir (Çakır, 2023). Aynı zamanda karşıdaki kişinin gülümsemesi, sıcak ilişkiler kurulması da sosyal ödüllerdendir. Diğer kişilerden sevgi görmek, saygınlık elde etmek, bir tebessüm veya diğerleri tarafından onaylanmak için bireyin belli davranışları sergilemesi gerekir bu yüzden sosyal ödüller istenilen davranışın sıklığını arttırmakta önem taşımaktadır (Hoisl ve ark., 2007).

Ödüller amaca yönelik davranış sergilemede ve motivasyonda önemli bir rol oynar (Rademacher ve ark., 2015). Diğer kişilerle bağ kurma, diğerleri tarafından onaylanma ve saygınlık gibi bireyin elde etmeyi arzuladığı ve bireylerin bu arzulara ulaşabilmek için belli

şekilde davranmaları için motivasyon oluşturan kavram ödüllerdir (Çakır, 2023). Sosyal ödüller bireylerin belli şekillerde davranmalarını da sağladığı için sosyal teşvikler olarak belirtilebilmektedir (Dorfman ve Grossmann, 2020). Sosyal teşvikler bireyin sağlıklı iletişim kurmasına yardımcı olur (Teraji, 2021; akt. Çakır, 2023). Sonuç olarak her sosyal ödül bireyi sosyal olarak teşvik ederek bu davranış biçimi için isteklendirir (Veroff ve Veroff, 1980; akt. Çakır, 2023).

Sosyal bir varlık olan insan sosyalleşme sürecinde bazı davranış şekilleri göstermeye, bazı meslek gruplarını tercih etmeye, maddi imkanlara sahip olmaya motive olmakla birlikte saygınlık, sevmek veya onaylanmak gibi sosyal ödüllerle de motive olabilmektedir (Çakır, 2023). Bu sosyal ödüller aynı zamanda bireyi diğer bireylerin gereksinimleri ile ilgilenmeye ve toplum normları çerçevesinde davranış sergilemeye motive eder (Rademacher ve ark., 2015). Bireyin diğerleri tarafından kabul edildiğini ve değer gördüğünü duyumsamasında sosyal ödüller yardımcı olur (Crawford, 2015).

Folkes, Viding, McCroy ve Neumann (2004) beğenilme, olumsuz sosyal potansiyel, pasiflik, olumlu sosyal etkileşimler, cinsel ilişkiler ve sosyallik olarak sosyal ödülleri gruplandırmıştır. Beğenilme; diğerlerinin dikkatini üzerinde toplama ve diğerlerini etkileyebilme ile ilgilidir. Birey bu grupta diğerleri tarafından takdir edilmek ve diğerleri üzerinde pozitif etkiler yaratmak gibi sosyal ödülleri arzular. Olumsuz sosyal potansiyel grubu, diğerlerini kızdırmak, aldatmak veya arzuları uğruna diğerlerini kullanmak gibi amaçlarla diğerlerini manipüle etmeyi içerir. Bu eğilime sahip olan bireyler genellikle anti-sosyal davranış örüntülerini kullanarak sosyal ödüller kazanmayı tercih ederler. Diğer bir grup olan pasiflikte birey kendi kararlarını almak istemez başkaları tarafından alınmasını ister. Bu eğilime sahip bireyler kararlarının başkası tarafından alınmasını sosyal ödül olarak nitelendirmektedir. Olumlu sosyal etkileşimler grubundaki bireyler ise diğer kişilerle sağlıklı iletişim kurmayı arzulamaktadır. Bu eğilime sahip bireyler, oldukları gibi kabul görmeyi, söylenen sözlerin tutulmasını ve iki tarafın da eşit olduğu ilişkiler kurmayı hedeflerler. Cinsel ilişkiler grubu ise birçok bireyle sevgiyi içermeyen daha yüzeysel cinsel ilişkiler yaşamayı arzulamakla ilgilidir. Son grup olan sosyallik bireyin birçok grubun üyesi olmaya yönelik arzularını ifade eder. Bu bireyler için partiler, kulüpler gibi çok sayıda kişi ile etkileşimin olduğu topluluklar sosyal ödüllerdir.

Diğer bir gruplandırma Foulkes (2015) tarafından mutlu yüz, olumlu sosyal davranış, sosyal onay alma ve diğerleri tarafından beğenilme, iş birliği yapma ve adalet, sosyal bağ olarak yapılmıştır.

Birey sosyal ödül kazanabilmek adına olumlu veya olumsuz davranışlar sergileyebilir. Yani birey başkalarıyla iyi geçinerek de başkalarını manipüle ederek de sosyal ödüller kazanabilir. Bireyin hangi koşullarda sosyal ödül edineceğini net şekilde söylemek güçtür. Çünkü bireyin bakış açısının nasıl olduğuyla nelerin sosyal ödül olduğu değişir.

Ödül kavramı bireyin arzuladığı bir sonuçken, ceza/tehdit kavramı bireyin kaçınmayı arzuladığı bir sonuçtur. Sosyal ödülde olduğu gibi sosyal tehditler de bireyin bağlamına göre değişiklik gösterebilir. Yani bireylerin elde etmek ve kaçınmak için çabaladığı birçok farklı durum vardır (Foulkes ve ark., 2014). Örneğin bazı bireyler diğerleri tarafından ilgi görmeyi arzularken bazıları bu durumdan hoşnutsuz olup bu durumdan kaçınmak isteyebilirler (Clark ve Wells, 1995). Ancak genellikle diğerleri tarafından reddedilme veya dışlanmak sosyal tehdit olarak algılanmaktadır (Crawford,2015).

Bireylerin sosyal ödül beklentilerine ilişkin iki eğilim vardır. Gable ve Strachman (2008)'nin öne sürdüğü bu bakış açısı; sosyal ödüllere yaklaşma eğilimi ve sosyal cezalardan kaçınma eğilimi olarak ifade edilir. Sosyal ödüllere yaklaşma eğilimi, kişinin diğer kişilerden sevgi veya yakınlık gibi sosyal ödülleri edinip edinememe durumuyla ilişkilidir. Sosyal ödüllere yaklaşma eğilimine sahip olan bireyler diğerleriyle iyi ilişkiler kurduğunda keyifli vakit geçirme, diğerleri tarafından anlaşılabilme gibi sosyal ödüllere sahip olurlar. Ancak iyi ilişkiler kuramadıkları durumlarda bu sosyal ödülleri elde edemezler.

Bu bakış açılarından diğeri olan sosyal cezalardan kaçınma eğilimi ise; bireyin diğer kişiler tarafından reddedilmesi veya diğerleriyle anlaşmazlık yaşaması gibi cezalandırıcı sosyal deneyimleri yaşaması ya da yaşamaması ile ilişkilidir (Gable ve Strachman, 2008). Buna göre kaçınma eğilimine sahip bireyler iyi ilişkiler kurduklarında diğerleri tarafından dışlanma veya anlaşılma gibi durumları yaşamazlar. Ancak iyi ilişkiler kuramadıklarında bu olumsuz durumları yaşayabilirler.

Bu durumu Gable ve Strachman (2008) örnek vererek açıklamıştır. Sosyal ödüllere yaklaşma eğilimi olan birey, yeni kişilerle tanışıp sosyal bir ortama dahil olduğunda o kişilerle keyifli vakit geçirmeyi ve sağlıklı iletişim kurmayı arzular. Bu arzuları karşılandığıdaysa birey sosyal ödüller edinmiş olur. Sosyal cezadan kaçınma eğilimi olan birey ise yeni kişilerle tanışıp sosyal bir ortama dahil olduğunda o kişiler tarafından

dışlanmamayı veya anlaşmazlık yaşamamayı arzular. Bu arzuları karşılandığında birey sosyal cezalardan kaçınmış olur (Gable ve Strachman, 2008). Bu örnekten hareketle birey ödül elde etme eğiliminde davrandığı durumlarda diğerleri tarafından olumlu davranışlar alırsa kişi için sosyal ödül anlamına gelir (Çakır, 2023). Yaklaşma eğilimi olan bireyler yaşamlarında daha olumlu olaylar aramaktadır. Yaşam memnuniyetlerini ilişkiye yönelik olumlu düşüncelere odakladıklarından dolayı daha olumlu bir ilişki yaratma arzusuna sahiptirler (Gable ve ark., 2000). Bu durum yaklaşım eğilimine sahip bireylerin ilişki tatminlerinin de yüksek olacağını düşündürülebilir (Impett ve ark., 2010).

Bireyler ödülleri elde etmek ve tehditlerden kaçınmak için ayrı motivasyon gösterebildikleri gibi eş zamanlı da motivasyona sahip olabilirler (Gable ve Impett, 2012). İlişkilerde hem ödül hem de tehdit algılanır. Bu yüzden bireylerin ödülleri elde etme ve tehditlerden de kaçınma motivasyonuna sahip olmaları gerekmektedir (Gable ve Impett, 2012).

Bir araştırmada Gable (2006) katılımcılardan yaklaşma eğilimine sahip kişilerin yaşam doyumlarının daha yüksek olduğunu ve kendilerini daha az yalnız hissettiklerini; kaçınma eğiliminde olanların ise kaygılarının daha fazla olduğunu ve kendilerini daha yalnız hissettiklerini bulmuştur. Başka bir çalışmada, yaklaşma eğilimine sahip olan bireylerin etraflarındaki ödülleri daha çok algıladıkları ve bu ödüller ile ilgili daha çok beklentiye girdikleri vurgulanmıştır. Tersine, kaçınma eğilimine sahip olanların etraflarındaki tehditleri daha çok algıladıkları ve bu tehditleri daha çok hatırladıkları vurgulanmıştır. Bu kaçınma eğilimi olanların daha fazla olumsuz ilişki deneyimledikleri anlamına gelmez, ancak olumsuz ilişki deneyimlediklerinde daha yoğun tepkiler verdikleri söylenebilir (Gable, 2006). Benzer şekilde güçlü kaçınma eğilimine sahip olan bireyler daha düşük kaçınma eğilimine sahip olanlardan olumsuz durumları daha çok hatırladıkları bulunmuştur (Strachman ve Gable, 2006).

Romantik ilişkilerdeki yaklaşma ve kaçınma eğilimini inceleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Ancak bunlar partnerlerden birine odaklanarak yapılmış araştırmalardır. Impett ve arkadaşları (2010) yaptıkları çalışmalarda her iki partnerin yaklaşma veya kaçınma eğiliminin ilişkilerini nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Bu çalışmalarda daha çok yaklaşma eğilimine sahip bireylerin ilişki doyum seviyelerinin daha yüksek olduğu ve daha fazla yakınlık yaşadıkları bulunmuştur. Daha çok kaçınma eğilimine sahip olan bireylerin ise ilişki doyumlarının giderek azaldığı ifade edilmiştir. Benzer şekilde daha çok kaçınma eğilimine

sahip bireylerin olumsuz olayları daha fazla anımsadıkları, daha tepkisel davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Bu araştırma bulguları önceki araştırmalarla da tutarlı sonuçlar vermiştir.

Başka bir araştırmada da romantik ilişki içerisinde bulunan bireylerin partnerleriyle özelliklerini daha çok paylaştıkları bulunmuştur (Reis ve Shaver, 1988). Bu araştırma bulguları sosyal ödüllere olan yakınlığın sağlanması ve devam ettirilmesine yardımcı olmasına rağmen bireyi reddedilmeye karşı açık hale getirir. Bu durum ilişki sonlandırıldığında yaşanılacak sıkıntıyı arttıracak ve bireyin kendini koruma arzusu zarar verecektir (Cavallo ve ark., 2009). Birey onaylanmak, önemsenmek ya da değer görmek gibi sosyal ödüllere sahip olduğunu düşündüğünde reddedilmek gibi tehditleri görmezden gelerek davranır. Ancak herkes tehditlere aynı biçimde yanıt vermez. Romantik partnerin olumsuz değerlendirmesi ve reddedilme endişesi ilişkisel yaklaşım motivasyonlarının engellenmesine neden olur (Spielmann ve ark., 2012).

Romantik ilişkilerde yakınlık kurma motivasyonu, bireyin kontrolü partnerine vermesine sebep olur (Kelley ve Thibault, 1978). Bu durum bireyi reddedilmeye karşı savunmasız hale getirir (Murray ve diğerleri, 2006). Aynı zamanda bireyin sosyal tehditten kaçınma arzusuyla çelişir (MacDonald ve Leary, 2005). Bağımlılık düzenleme teorisi olarak ifade edilen bu durum; bireyin romantik partnerinin olumlu bakış açısına ve ödülüne güvendiğinde, yakınlığı ve kırılganlığı riske almaya istekli olmasını ifade eder (Murray ve ark., 1998). Bağımlılık düzenleme yakın ilişkilerde çokça yaşanmaktadır ve birçok araştırmaya konu olmuştur (Le ve Agnew, 2001).

Bağımlılık düzenleme teorisinin yaklaşma ve kaçınma olarak gruplandırılmış motivasyonlar içerdiği belirtilmiştir (Cavallo ve ark., 2009). Yaklaşma motivasyonu bireyi ödülleri elde etmeye yönelik davranmaya odaklarken kaçınma motivasyonu ise istenmeyen sonuçlardan kaçınmayı hedefleyerek davranmaya odaklar (Elliot, 2006). Romantik risk düzenleme modelinde, birey yaklaşma motivasyonu ile hareket ederek yakınlık kurabilmeyi hedefler. Bireyin reddedilme kaygısını göz ardı ederek partnerine yaklaşması, ödül elde etmeye yönelik davranıştır. Birey kaçınma motivasyonu ile hareket ettiğinde incinme ya da reddedilme gibi cezalardan kaçınacaktır (Murray ve diğerleri, 2002).

Romantik yatırımın düzenlenmesinde algılanan sosyal tehdit ve algılanan sosyal ödül rol almaktadır. İlişkide algılanan ödül; partnere yakınlık geliştirmekte, aidiyet duygusu hissetmekte ve bu duygunun sürmesinde önemlidir (Aron ve ark., 1995). Partnerler arasındaki

yakınlık duygusu, ilişkilerin istikrarını arttırır (Aron ve ark., 1992). İlişkilerdeki algılanan tehdit ilişkiye yapılan yatırımı kısıtlasa bile algılanan ödüller yatırım yapma isteğini uyandırabilir (Gable ve Strachman, 2008).

Lewandowski ve Ackerman'ın (2006) yaptığı bir araştırmada katılımcılar ilişkide algıladıkları ödüllerin kısıtlı olduğunu düşündüklerinde partnerlerini aldatma niyetlerinin olduğunu belirttiler. Bu durum, ilişkide ödül olmadığında bireyin ödülü başka bireylerde aradığını ifade eder. Örneğin, kadınlar evlilik dışı ilişkilerinin nedeni olarak çoğunlukla kocalarının yakınlık ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtmişlerdir (Lawson, 1988; akt. Spielmann ve ark., 2012). Yatırım Modeli de bu durumu destekler niteliktedir. Yatırım Modeli, bireyin ilişkisinden tatmin olduğu ve ilişkiye bağlılığının yüksek olduğu durumda diğer seçenekleri daha az arzu edilir bulduğunu öne sürer (Spielmann ve ark., 2012).

Algılanan ödülün, algılanan tehditten ilişki yatırımı için daha önemli olduğunu ortaya koyan bazı araştırma bulguları vardır. Spielmann, MacDonald ve Tackett (2012)'ın yaptıkları bir araştırmada eski partnerden algılanan sosyal ödülün eski partnere geri dönme isteğini pozitif yordadığını ancak algılanan sosyal tehditin tutarlı bir şekilde anlamlı bir yordayıcı olmadığını bulmuşlardır. Aynı araştırmada gelecekteki partnerlerden düşük sosyal ödül beklendiğinde eski partnerlere olan duygusal bağlılığı arttırdığı ortaya koyulmuştur.

Gable ve Impett (2012) bir örnek üzerinden durumu daha anlaşılır hale getirmiştir. Örnekte, benzer ilişki doyumuna sahip iki çift vardır. İlk çift ilişkilerini güvenli ve rahat olarak tanımlamaktadır. İlişkilerine bilerek zarar vermekten ve partneri incitici eleştirilerde bulunmaktan kaçınırlar. Ancak zamanla ilişkilerinde bir şeylerin eksik olduğu düşüncesine kapılarak birbirlerinden uzaklaşmaya başlarlar. İkinci çift ise, birlikte keyifli vakit geçirmekte ve birbirlerine tutku duymaktadır. Ancak sık sık birbirlerini eleştirip birbirlerinden şikayet etmektedirler. Küçük anlaşmazlıklar bile onlar için büyük kavgaya dönüşmektedir. Bu iki çift de ayrılmayı düşünmektedir. İlk çiftin algıladığı tehdit düşüktür ancak ödülün yoksun olarak tanımlanabilirler. İkinci çiftin ise algıladıkları ödüller ile birlikte algıladıkları tehditlerin de fazla olduğu söylenebilir. Gable ve Impett'in (2012) örneği, ilişki istikrarını ödüllerin yanı sıra tehditlerin de etkilediğini açıklamıştır. İlişkide güven, rahatlık, keyif, tutku gibi pozitif özelliklerin yanı sıra eleştiri, anlaşmazlık gibi olumsuz özellikler de ilişki istikrarını etkileyebilir. Çiftlerin ilişkilerini değerlendirirken, hem olumlu hem de olumsuz unsurları göz önünde bulundurmaları ve ilişkilerini geliştirmek için çaba göstermeleri önemlidir (Spielmann ve ark., 2012).

Algılanan tehditler ve ödüller, her çift için farklı olabilir ve zamanla değişebilir. Aynı olay veya durum bir çift için tehdit olarak algılanırken, başka bir çift için ödül olarak algılanabilir. İlişkilerdeki sağlıklı denge, algılanan tehditlerin en aza indirilmesi ve algılanan ödüllerin artırılması üzerine odaklanmakla sağlanabilir. Sağlıklı ilişkilerde, çiftler birbirlerine karşı güven, destek ve anlayış göstererek, olumlu deneyimleri artırabilir ve olumsuz deneyimleri en aza indirebilirler. Bu şekilde, ilişkinin tatmin düzeyi yükselir ve çiftler arasındaki bağ kuvvetlenir (Spielmann ve ark., 2012).

BÖLÜM 2: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla kullanılan araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada romantik ilişki içerisinde bulunan veya 6 aydan uzun süre ilişki deneyimi olan yetişkin bireylerin ilişki doyumu ve ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide ilişkiye yapılan yatırım, algılanan ödül ve algılanan tehdidin aracı rolü düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada iki ya da daha fazla değişken arasındaki değişimin durumunu ve derecesini belirlemeyi amaçlayan ilişkisel tarama modeli (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011) kullanılacaktır. Korelasyon ve regresyon analizi yapılacaktır. Kesitsel bir çalışmadır.

2.2. Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmanın örneklemini 18 yaş üzeri romantik ilişki içerisinde bulunan veya 6 aydan uzun süre ilişki deneyimi olan 193 (%61,3) kadın ve 122 (%38,7) erkek olmak üzere toplam 315 katılımcıdan oluşmaktadır. Comrey ve Lee (1992) ölçek uyarlarken ölçeğin 100 kişiye uygulanmasının yetersiz olduğunu, 200 kişiye uygulanmasının orta düzeyde olduğunu, 300 kişiye uygulanmasının iyi olduğunu, 500 kişiye uygulanmasının çok iyi olduğunu ve 1000 kişiye uygulanmasının ise mükemmel olduğunu vurgulamaktadır. Bu yüzden 300 kişi ve üzeri katılımcıya ulaşmak hedeflenmiştir. Örneklemeye ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.Cinsiyet Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	193	61,3
Erkek	122	38,7
Toplam	315	100,0

Katılımcılar gelişigüzel örneklem yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Katılımcılar anonim bir şekilde araştırmada yer almışlardır. Ad soyad, kimlik numarası gibi katılımcıların kimliğini belli edecek sorular demografik bilgi formunda kullanılmamıştır. Katılımcılar ölçekleri Google Forms uygulaması üzerinden formu çevrimiçi ortamda gönüllülük esasıyla doldurmuşlardır.

Örneklem grubu 193 (%61,3) kadın ve 122 (%38,7) erkek olmak üzere toplam 315 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma katılımcılarının (N=315), yaş ortalamaları 37,01 olup, en düşük yaş 18, en yüksek yaş 59 şeklindedir. Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların yaş kategorisi incelendiğinde; 18-25 yaş aralığında 100 (%31,7), 26-35 yaş aralığında 65 (%20,6), 36-45 yaş aralığında 42 (%13,3), 46-54 yaş aralığında 59 (%18,7), 55-59 yaş aralığında 49 (%15,6) katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde 110 katılımcının (%34,9) sevgilisinin olduğu, 169’unun (%53,7) evli ve 36’sının (%11,4) bekar olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Kategorisi

Yaş kategorisi	N	%
18-25	100	31,7
26-35	65	20,6
36-45	42	13,3
46-54	59	18,7
55-59	49	15,6
Toplam	315	100,0

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla demografik bilgi formu ile birlikte Algılanan Sosyal Tehdit ve Sosyal Ödül Ölçeği-Romantik ilişki formu ve İlişki İstikrarı Ölçeği kullanılmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu sırasıyla katılımcıların yaşı, cinsiyeti, şu anki ilişki durumu (Varsa medeni durum: evli () nişanlı () sevgili () / Varsa süresi:) ve daha önceki ilişki deneyimleri (Evet ise süresi) gibi katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini değerlendirmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Demografik bilgi formunun hazırlanmasının amacı cinsiyet, yaş ve ilişki durumundan kaynaklanan farklılıkları ortaya çıkarmaktır.

2.3.2. İlişki İstikrarı Ölçeği

Rusbult ve arkadaşları (1998) tarafından İlişki İstikrarı Ölçeği (Relationship Stability Scale) geliştirilmiştir. İlişki doyumu, ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme

olmak üzere üç alt ölçekten, toplam 30 maddeden oluşmaktadır Her alt boyutun ilk beş maddesi 1 (Tamamen Yanlış) ile 4 (Tamamen Doğru) likert tipi; diğer maddeleri ise 1 (Tamamen Yanlış) ile 9 (Tamamen Doğru) likert tipidir.

İlişki İstikrarı Ölçeğinin Türkçeye uyarlaması Büyüksahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından yapılmıştır. . Ölçeğin ölçüt geçerliği İlişki İstikrarı Ölçeğinin alt ölçekleri ile Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği arasındaki ilişkiler incelenerek yapılmıştır. Ölçeğe Büyüksahin ve Taluy (2008) tarafından 7 maddeden oluşan bağıllık boyutu eklenmiştir. İlişki doyumu, ilişki yatırımı, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve bağlanım olmak üzere dört alt boyutu bulunan ölçeğin 37 maddesi vardır. Bağlanım alt boyutu 7 maddeden oluşurken geri kalan boyutlar 10 maddeden oluşmaktadır. Bağlanım boyutunda yer alan maddeler 1 (Tamamen Yanlış) ile 9 (Tamamen Doğru) likert tipidir. Diğer boyutların ise ilk beş maddesi 1 (Tamamen Yanlış) ile 4 (Tamamen Doğru) likert tipi; diğer maddeleri ise 1 (Tamamen Yanlış) ile 9 (Tamamen Doğru) likert tipidir. Bağlanım 3. ve 4. maddeleri tersine puanlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, ilişki doyumu alt testi için .90, , seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .84, ilişki yatırımı alt testi için ise .84 (Büyüksahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005) ve bağıllık alt testi için .70 olarak bulunmuştur (Büyüksahin ve Taluy, 2008; akt. Okutan ve Büyüksahin, 2010).

2.3.3. Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği-Romantik İlişki Formu

Algılanan sosyal tehdit ve sosyal ödül düzeyini ölçmek için MacDonald ve Tackett'in (2011) tarafından geliştirilen Algılanan Sosyal Tehdit ve Sosyal Ödül Ölçeği'nin revize edilmiş Romantik İlişki Formu (STARS) kullanılmıştır. MacDonald ve Tackett (2011) tarafından oluşturulan 33 maddelik Algılanan Sosyal Tehdit ve Sosyal Ödül Ölçeği'nin uyarlaması ve geliştirilmesi yapılan Eomantik İlişki Formu Spielman, MacDonald ve Tackett (2011) tarafından oluşturulmuştur. Bireylerin romantik ilişkilerde sosyal tehdit ve ödül algılarına ilişkin ölçümler, MacDonald ve Tackett'in (2011) Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeklerinin değiştirilmiş iki çeşidi kullanılarak oluşturulmuştur. Orijinal STARS, bir yabancıyla etkileşimleri öngörürken sosyal tehdit ve ödül beklentilerini değerlendirir de, romantik ilişki formu romantik ilişkilerde sosyal tehdit ve ödül algılarını değerlendirir. Bu ölçek, STARS–Romantic Ex ve STARS–Romantic Future ölçeklerinden 15 maddenin mevcut romantik partnerleri ifade edecek şekilde yeniden düzenlenmesiyle geliştirilmiştir.

Ölçekte romantik ödülü yansıtan dokuz madde ve romantik tehdidi yansıtan altı madde yer almaktadır. 15 madde 5li likert tipinde (1:Hiç Katılmıyorum/5:Tamamen Katılıyorum)

derecelendirilmiştir. Araştırmada STARS-Romantik ölçeklerinin öngörücü geçerliliği güçlü bulunmuştur(Spielman, MacDonald ve Tackett, 2011).

Spielman ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilen ölçek, romantik ilişkiler üzerinde çalışan öğretim üyeleri tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu ölçeğin Türkiye geçerlik, güvenirlik çalışması da yapılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması İşlemi

Google Forms üzerinden anket oluşturulup sosyal medya (whatsapp, instagram) üzerinden gönüllü katılımcılarla paylaşılmıştır. Veri toplama işlemi sırasında 355 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcılara sırasıyla Demografik Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği ve Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği online olarak uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

Araştırmanın katılımcılarına Google forms aracılığı ile ulaşılmış ve gönüllülük ilkesine dayanarak veriler toplanmıştır. 355 katılımcıdan elde edilen veriler gerek parametrik teknikler gerekse yapısal eşitlik modelinin temel varsayımı olmasından dolayı normallik testleri yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin incelenmesi için çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmış; normal dağılımın dışında kalan 40 kişi analiz dışı bırakılarak 315 katılımcı üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayıları Tablo 3'te sunulmaktadır.

Betimsel ve ilişkisel analizlerde (İlişkisiz Grup T Testi, ANOVA, Pearson Korelasyon Analizi) SPSS 25.0 programı, ölçek uyarlama kapsamında gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinde AMOS 22.0 ve model testlerinde Hayes Process Macro 3.5 kullanılmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Bu bölümde değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler, araştırmanın bağımlı değişkeni olan İlişki İstikrarı Ölçeği'nden alınan puanlarla sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişki ve farklılaşmaların olup olmadığı, Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği'ne ilişkin geçerlik ve güvenirlik istatistikleri ve ilişki doyumu ile ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide yatırım, ödül ve tehditin aracılığına ilişkin model testinden elde edilen bulgulara yer verilecektir.

3.1. Değişkenlere İlişkin Betimsel Veriler

İlişkisi olan veya 6 aydan uzun süre ilişki deneyimi olan bireylerin ilişki bağlılıkları, ilişki doyumu ve yatırım düzeyleri ile algılanan tehdit ve ödül değişkenlerine ilişkin betimsel dağılımlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Değişkenlere İlişkin Betimsel Veriler

Değişken	Betimleyici İstatistikler			
	X	SS	Çarpıklık	Basıklık
İlişki bağlılığı	55,809	9,39043	-1,499	1,471
İlişki doyumu	38,5810	6,45432	-1,262	1,316
İlişki yatırımı	27,3048	9,97557	-,083	-,711
Tehdit	18,4063	4,79450	,137	-,287
Ödül	39,3333	4,29264	-,247	-1,129

N=315

Parametrik analizler ve yapısal eşitlik modellemesinin temel varsayımı olan normallik analizleri için Fields'ın (2016) önerdiği şekilde çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. İlişki İstikrarı Modelinde yer alan değişkenlere ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde, çarpıklık katsayıları -1.499 ile -.83 arasında, basıklık katsayıları ise - .711 ile 1.471 arasında değişmektedir. Ödül değişkenine bakıldığında çarpıklık katsayısı -.247, basıklık katsayısı -1,129 bulunmuştur. Tehdit değişkeninin ise çarpıklık katsayısı .137, basıklık katsayısı -.287'dir. Tabachnick ve Fidell (2013) çarpıklık ve basıklık değerlerinin - 1.5 ile +1.5 değerleri arasında yer alması gerektiğini ortaya koyduğundan çarpıklık ve basıklık değerleri normal dağılım varsayımını karşılamaktadır.

3.2. İlişki Doyumu Ve Sosyodemografik Değişkenlere Yönelik Bulgular

Tablo 4. İlişki doyumu puanları ve Cinsiyet Değişkenine ilişkin T Testi Analizi

Puan	Gruplar	N	X	SS	SH _x	t testi		
						t	Sd	p
İlişki Doyumu	Kadın	193	38,1969	6,66557	,47980	-1,3	313	,185
	Erkek	122	39,1885	6,08253	,55069			

Tablo 4. İncelendiğinde katılımcıların İlişki Doyumu puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Tablo 5. İlişki Doyumu Puanlarının Yaş Kategorilerine göre ANOVA Analizi

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	$\bar{x}$	SS	Var. K.	K.T.	Sd	K.O.	F p
İlişki Doyumu	18-25	100	38,0500	7,22702	G.Arası	132,491	4	33,123	,793 ,530
	26-35	65	38,5077	7,04921		12948,195	310	41,768	
	36-45	42	37,9048	6,28513	G. İçi	13080,686	314		
	46-55	59	39,7288	4,53276					
	56-59	49	38,9592	6,09972	Toplam				
	Toplam	315	38,5810	6,45432					

İlişki doyumu puanlarının yaş kategorisine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA bulgularına göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>.05$).

3.3. İlişki Yatırımı ve Sosyodemografik Değişkenlere Yönelik Bulgular

Tablo 6.İlişki yatırımı puanları ve Cinsiyet Değişkenine ilişkin T Testi Analizi

Puan	Gruplar	N	X	SS	SH _x	t testi		
						t	Sd	p
İlişki Yatırımı	Kadın	193	25,5233	9,19186	,66164	-4.08	313	.000
	Erkek	122	30,1230	10,54042	,95428			

Tablo 6. İncelendiğinde katılımcıların ilişki yatırımı puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<.01$). Buna göre kadın katılımcıların ilişki yatırımı puan ortalamaları, erkek katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo 7.İlişki Yatırımı Puanlarının Yaş Kategorilerine göre ANOVA Analizi

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{x}$	SS	Var. K.	K.T.	Sd	K.O.	F	p
İlişki Yatırımı	18-25	100	24,9600	9,13857	G.Arası	2166,219	4	541,555	5,773	,000
	26-35	65	25,2769	9,75562		29080,524	310	93,808		
	36-45	42	27,7619	10,17603	G. İçi	31246,743	314			
	46-55	59	29,2034	10,02029						
	56-59	49	32,1020	9,84514	Toplam					
	Toplam	315	27,3048	9,97557						

İlişki yatırımı puanlarının yaş kategorisine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA bulgularına göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<.01$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan Post-Hoc LSD bulguları Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. Yaş alt gruplarındaki İlişki yatırımı farklılaşmalarını gösteren Post Hoc LSD Sonuçları

Yaş (i)	Yaş (j)	Ort.Farkı (i-j)	SH _x	p
18-25	26-35	-,31692	1,54314	,837
	36-45	-2,80190	1,78090	,117
	46-55	-4,24339*	1,58998	,008
	56-59	-7,14204*	1,68894	,000
26-35	18-25	,31692	1,54314	,837
	36-45	-2,48498	1,91748	,196
	46-55	-3,92647*	1,74160	,025
	56-59	-6,82512*	1,83239	,000
36-45	18-25	2,80190	1,78090	,117
	26-35	2,48498	1,91748	,196
	46-55	-1,44149	1,95538	,462
	56-59	-4,34014*	2,03666	,034
46-55	18-25	4,24339*	1,58998	,008
	26-35	3,92647*	1,74160	,025
	36-45	1,44149	1,95538	,462
	56-59	-2,89865	1,87201	,123
56-59	18-25	7,14204*	1,68894	,000
	26-35	6,82512*	1,83239	,000
	36-45	4,34014*	2,03666	,034
	46-55	2,89865	1,87201	,123

İlişki yatırımı puanlarının farklılaştığı grupları belirlemek üzere yapılan Post-Hoc LSD bulgularına göre 18-25 yaş grubunun puanları 46-55 ve 56-59 yaş grubunun puanlarından; 26-35 yaş grubunun puanları 46-55 ve 56-59 yaş grubunun puanlarından; 36-45 yaş grubunun puanları ise 56-59 yaş grubunun puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür($p<.05$). Bu durumda ilişkiye yapılan yatırımın yaş ilerledikçe arttığını söylemek mümkündür.

3.4. Bağlılık ve Sosyodemografik Değişkenlere Yönelik Bulgular

Tablo 9. İlişki Bağlılığı puanları ve Cinsiyet Değişkenine ilişkin T Testi Analizi

Puan	Gruplar	N	X	SS	SH _x	t testi		
						t	Sd	p
İlişki Bağlılığı	Kadın	193	56,09	8,88	,64	,69	313	,51
	Erkek	122	55,35	10,17	,92			

Tablo 9. İncelendiğinde katılımcıların Bağlılık puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Tablo 10. İlişki Bağlılığı Puanlarının Yaş Kategorilerine göre ANOVA Analizi

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	$\bar{x}$	SS	Var. K.	K.T.	Sd	K.O.	F p
İlişki Bağlılığı	18-25	100	52,0800	11,65123	G.Arası	2363,083	4	590,771	7,231 ,000
	26-35	65	55,7231	8,86268		G. İçi	25325,489310	81,695	
	36-45	42	57,9524	6,72437		Toplam	27688,571314		
	46-55	59	58,2373	7,32812					
	56-59	49	58,7755	6,27583					
	Toplam	315	55,8095	9,39043					

İlişki bağlılığı puanlarının yaş kategorisine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA bulguları, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu ortaya koymaktadır ($p<.01$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Post-Hoc LSD bulguları Tablo 11’de verilmektedir.

Tablo 11. Yaş alt gruplarındaki İlişki Bağlılığı farklılaşmalarını gösteren Post Hoc LSD Sonuçları

Yaş (i)	Yaş (j)	Ort.Farkı (i-j)	SH _x	p
18-25	26-35	-3,64308*	1,44007	,012
	36-45	-5,87238*	1,66195	,000
	46-55	-6,15729*	1,48378	,000
	56-59	-6,69551*	1,57613	,000
26-35	18-25	3,64308*	1,44007	,012
	36-45	-2,22930	1,78940	,214
	46-55	-2,51421	1,62527	,123
	56-59	-3,05243	1,71000	,075
36-45	18-25	5,87238*	1,66195	,000
	26-35	2,22930	1,78940	,214
	46-55	-,28491	1,82477	,876
	56-59	-,82313	1,90062	,665
46-55	18-25	6,15729*	1,48378	,000
	26-35	2,51421	1,62527	,123
	36-45	,28491	1,82477	,876
	56-59	-,53822	1,74697	,758
56-59	18-25	6,69551*	1,57613	,000
	26-35	3,05243	1,71000	,075
	36-45	,82313	1,90062	,665
	46-55	,53822	1,74697	,758

İlişki bağlılığı puanlarının farklılaştığı grupları belirlemek üzere yapılan Post-Hoc LSD bulgularına göre 18-25 yaş grubunun puanları tüm yaş gruplarından anlamlı düzeyde düşüktür ($p<.01$). Diğer yaş grupları arasında ise ilişki bağlılığı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

3.5. Algılanan Sosyal Tehdit Ve Ödül Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Bu kısımda Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği'nin geçerliğini test etmek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi ve güvenirliliği için yapılan iç tutarlılık analizi bulgularına yer verilecektir.

Ölçeğin iki faktörlü yapısının sınındığı ilk modelde uyum iyiliği değerlerinin uygun referans aralığında olmadığı gözlenmiştir; ardından modifikasyon değerleri incelenmiştir. Hata kovaryansları yüksek olduğu gözlenen 1-2, 1-6, 5-6, 11-13 ve 12-13 maddeleri korele edilmiş ve analiz tekrarlanmıştır. Test edilen ilk model ve revize edilen modelin uyum iyiliği değerleri Tablo 12'de sunulmaktadır.

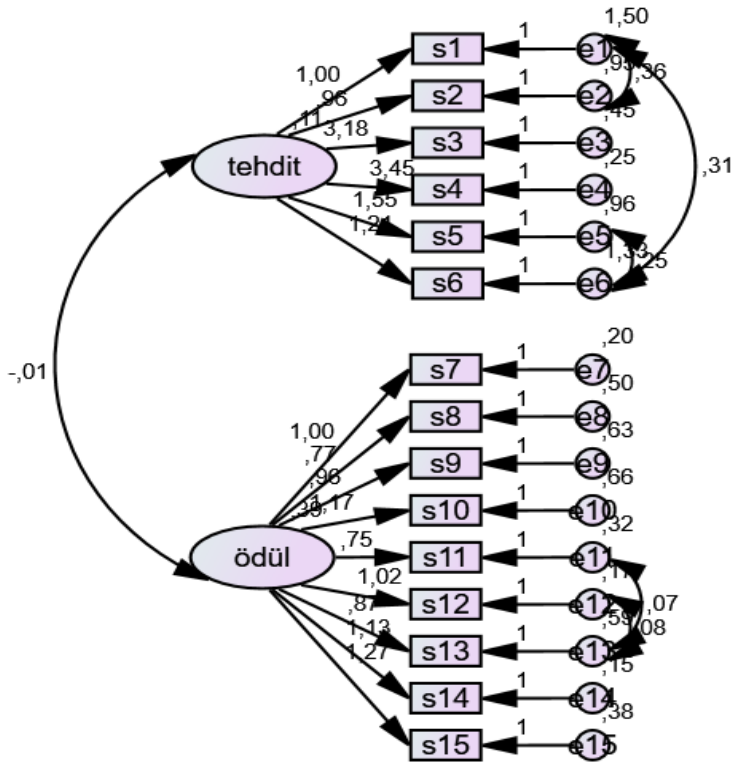
Tablo 12. Yapı Geçerliliğini Test Etmek Amacı ile Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Uyum Değerleri	İyiliği	Referans değeri (Kline, 1998)	Test edilen model	Revize model
χ^2/df		$\chi^2/df < 3$	4.22	3.2
CFI		.90 < CFI < 1	.88	.91
TLI		.90 < TLI < 1	.86	.90
GFI		.90 < GFI < 1	.87	.92
RMSEA		.05 < RMSEA < .08	.09	.07

Tablo 12'de görüldüğü gibi revize modelin uyum iyiliği değerleri kabul edilen sınırlar içerisinde. Revize model Şekil 3'te yer almaktadır.

Şekil 3

Revize Model ve Standardize Regresyon Yükleri

Ölçeğin iki faktörlü yapısının kabul edilir sınırlar içerisinde olduğu gözlemlendikten sonra faktör yükleri incelenmiştir. Tüm maddelerin faktör yüklerinin anlamlı olduğu ve .26 ile .92 arasında olduğu gözlemlenmiştir. Faktör yüklerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunun gözlenmesinin ardından güvenilirlik analizlerine geçilmiştir.

Ölçeğin güvenilirlik analizi için Cornbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı incelenmiştir. Buna göre 'tehdit' alt ölçeği ve 'ödül' alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı sırasıyla .76 ve .84 olarak bulunmuştur. Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı ve madde korelasyonlarına ilişkin bulgular Tablo 13'te sunulmaktadır.

Tablo 13. Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği- Romantik İlişki Formu için Yapılan İç Tutarlılık Katsayısı Analizine İlişkin Bulgular

Faktör	Madde No	N	Ort.	SD	Madde Toplam	Madde Kalan
Tehdit	1	3,038	1,2714	315	,385	,754
	2	3,600	,9898	315	,432	,739
	3	2,971	1,2878	315	,594	,694
	4	2,978	1,2705	315	,619	,687
	5	3,562	1,0907	315	,534	,714
	6	2,257	1,1920	315	,439	,738
Ödül	7	4,587	,5539	315	,675	,811
	8	4,476	,7413	315	,432	,832
	9	4,117	,8421	315	,499	,827
	10	4,165	,8984	315	,413	,840
	11	4,387	,6098	315	,576	,818
	12	4,533	,5766	315	,718	,806
	13	4,248	,7914	315	,493	,826
	14	4,467	,6192	315	,728	,803
	15	4,352	,7979	315	,587	,815

3.6. Değişkenler Arası İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 14. Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Değişken	Pearson Katsayısı				
	1	2	3	4	5
İlişki bağlılığı	-	,576**	,383**	-,038	,565**
İlişki doyumu		-	,175**	-,198**	,591**
İlişki yatırımı			-	,337**	,239**
Tehdit				-	-,127*
Ödül					-

N=315

Tablo 14'te ilişki istikrarının alt boyutları olan bağlılık, doyum ve yatırımın birbirleri ile olan ilişkilerinin yanı sıra bu boyutların algılanan sosyal tehdit ve ödülle olan ilişkilerine yer verilmiştir. İlişki istikrarının alt boyutu olan ilişki bağlılığının diğer değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde ilişki doyumu ($r=.57$), ilişki yatırımı ($r=.38$) ve ödül ($r=.56$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiye rastlanırken tehdit ile anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($r= -.038$, $p > .05$).

İlişki doyumunun ilişki yatırımı ($r=.175$) ve ödül ($r=.591$) ile pozitif; tehdit ($r=-.198$) ile ise negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu gözlenmiştir ($p<.01$).

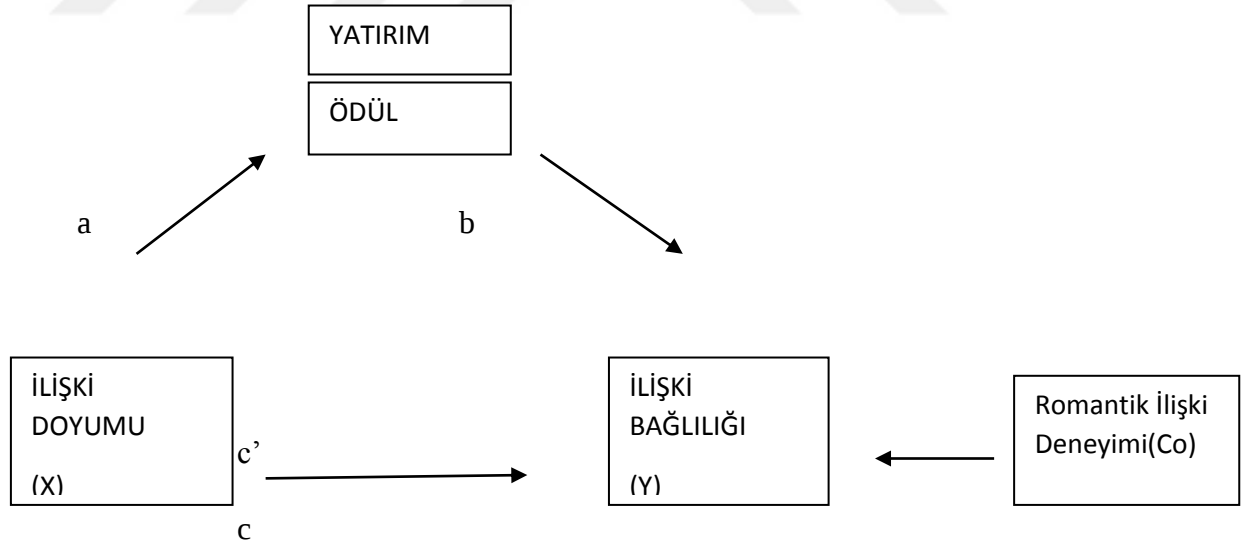
3.7. Yatırım, Ödül ve Tehdidin Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular

Araştırmanın model testlerinden önce değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacı ile Pearson Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Değişkenler arası ilişkiler Tablo 14’te sunulmaktadır.

İlişki doyumu ile ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide ilişki yatırımı, ödül ve tehditin rolünün incelendiği bu çalışmada, romantik ilişki deneyimi kontrol değişkeni olarak alınıp ve kurulan modeller sırası ile test edilmiştir. Tehdit ve ilişki doyumu arasında anlamlı ilişkiye rastlanmadığından dolayı aracılık analizi yapılamamış; kurulan modelde ilişki doyumu ve ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide yatırım ve ödülün aracılığı ayrı ayrı incelenmiştir (model 1, bkz. Şekil 4).

Şekil 4

İlişki Doyumu ile Bağlılığı Arasında Yatırım ve Ödülün Aracılığı

Belirtilen modellerden elde edilen bulguların geçerliliği 5000 örneklem ve %95 güven aralığı için bootstrapping analizi yapılarak test edilmiştir.

3.7.1. İlişki Doyumu ve Bağlılığı Arasındaki İlişkide Ödülün Aracılığına İlişkin Bulgular

Path	β	95%GA	
		AL	ÜL
İD→Ödül	.40**	.35	.46
Ödül→İB	.45**	.78	1.22
İD→Ödül→İB	.51**	1.50	.20
Toplametki	.81**	.68	.94
Doğrudanetki	.41**	.26	.54
Kısmidolaylietki	.04*	.03	.06
Toplamdolaylietki	.28**	.21	.25

*p<.01,
**p<.001

Aracılık analizlerinde ilişki doyumunun, ödül ile doğrudan pozitif ilişkili olduğu ($\beta=.40$), ödülün ilişki bağlılığı ile pozitif ilişkili olduğu ($\beta=.45$) ve ilişki doyumunun ilişki bağlılığı ile hem doğrudan hem de ödül üzerinden dolaylı olarak ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Toplam etki $\beta=.81$, toplam dolaylı etki $\beta=.28$, $p<.001$). Bu bulgular ilişki doyumu ve ilişki bağlılığı ilişkisinde ödülün kısmi aracı olduğunu göstermektedir. Test edilen modelin anlamlı olduğu gözlemlendikten sonra 5000 örneklem için %95 güven aralığında bootstrapping işlemi yapılmıştır. Bu kısmi aracılığın 5000 örneklem için %95 güven aralığında anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3.7.2. İlişki Doyumu ve Bağlılığı Arasındaki İlişkide Yatırımın Aracılığına İlişkin Bulgular

Path	β	95%GA	
		AL	ÜL
İD →Yatırım	.24*	.08	.40
Yatırım→İB	.23**	.15	.31
İD →Yatırım→İB	.16**	10.1	21.04
Toplam etki	.81**	.68	.94
Doğrudan etki	.75**	.01	.10
Kısmi dolaylı etki	.06*	.01	.02
Toplam dolaylı etki	.04*	.01	.07
*p<.01,			
**p<.001			

Aracılık analizlerinde ilişki doyumu ile yatırımın doğrudan pozitif ilişkili olduğu ($\beta=.24$), yatırımın ilişki bağlılığı ile doğrudan pozitif ilişkili olduğu ($\beta=.23$) ve ilişki doyumunun ilişki bağlılığı ile hem doğrudan hem de yatırım üzerinden dolaylı olarak ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Toplam etki $\beta=.81$, toplam dolaylı etki $\beta=.04$, $p<.01$). Bu bulgu, yatırımın ilişki doyumu ve bağlılığı arasındaki ilişkide kısmi aracı olduğunu göstermektedir. Test edilen modelin anlamlı olduğu gözlemlendikten sonra 5000 örneklem için %95 güven aralığında bootstrapping işlemi yapılmıştır. Bu doğrudan ve dolaylı ilişkinin 5000 örneklem için %95 güven aralığında anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Önceki bölümlerde yer aldığı gibi bu çalışmanın temel amacı ilişki doyumu ve ilişki bağlılığı arasındaki bağlantıda ilişkiye yapılan yatırım, algılanan ödül ve algılanan tehditin aracı rolünü incelemektir. Bu çalışmada ilişki doyumu ve ilişki bağlılığı düzeylerinin birbirleriyle, bireylerin bir romantik ilişkideyken ilişkilerine yaptıkları yatırım ve bu ilişkiden algıladıkları ödül ile tehditin rolleri üzerinde durulmuştur. Bu roldeğerlendirilirken, bireylerin algıladıkları ödül ve algıladıkları tehdit düzeylerinin bu ilişkideki doyum ve bağlılık değişkenlerinin nasıl aracılık ettiği araştırılmıştır Aynı zamanda demografik değişkenlerle aralarındaki ilişkiler de incelenmiştir. Çalışmanın amaçları çerçevesinde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular tartışılacaktır.

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular, alanyazında yer alan araştırmalar ve kuramsal açıklamalar kapsamında tartışılmıştır. Bulguların sırası takip edilerek öncelikle demografik değişkenlerle ilgili sonuçlar tartışılmıştır. Bu çalışmadaki demografik değişkenler yaş ve cinsiyettir. Bu demografik değişkenlere göre bireylerin ilişki doyumu, ilişkiye yaptıkları yatırım ve ilişkilerine bağlılık düzeylerinde istatistiksel olarak bir fark olup olmadığına ilişkin bulgular incelenmiştir. Sonrasında algılanan ödül ve tehdit değişkenlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Son olarak da çalışmanın değişkenlerinin birbirleriyle olan korelasyonlarına ilişkin sonuçlar incelenip tartışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda bulunan doğrudan ve dolaylı ilişkilerin bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulguların Yorumlanması ve Tartışılması

Araştırmamızda ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı gözlenmiştir. Her ne kadar erkeklerin doyum puan ortalamaları kadınlardan yüksek görünse de bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Le ve Agnew (2003) ise yaptıkları araştırmanın sonucunda ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaştığını, kadınların erkeklere kıyasla ilişki doyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Kadınların erkeklerden ilişki doyumlarının yüksek olduğu bulgusuna Büyükşahin-Sunal ve Okutan (2010) ve Aslan Dölen (2014) yaptıkları araştırmalarda ulaşmışlardır. Benzer şekilde yapılan başka bir araştırmada da kadınların erkeklere kıyasla ilişkide edinilen kazançları daha fazla değerlendirdiğini bu nedenle de ilişki doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Fitzpatrick ve Sollie, 1999). Bu bulguların aksine ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığını bulan araştırmalar mevcuttur (Öztürk, 2015; Şahin, 2015). Bu araştırmada sözü edilen bu çalışma ile tutarlı bir sonuç elde edilmiştir. Katılımcıların İlişki İstikrarı Ölçeği'nin ilişki doyumu alt

ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre karşılaştırıldığında, ilişki doyum düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Literatürde kadın ilişki doyumunun yüksekliğine ilişkin bulgular Türk kültür yapısı ile açıklanmaktadır. Kadınların genel olarak erkeklere kıyasla ilişkilerinden daha fazla doyum alıyor olmaları; Türk kültür yapısında kadınların mevcut ilişkilerini daha fazla benimsemeleri ve ilişkiye yönelik yatırımlarının daha fazla olmasıyla ilişkilendirilebilir. (Ertürk, 2022)

İlişki İstikrarının alt ölçeklerinden yatırım boyutu ile cinsiyet konusunda literatürde tutarlı sonuçlar bulunmamaktadır. Kadınların erkeklere kıyasla ilişkilerine daha fazla yatırım yaptığı (Le ve Agnew, 2003; Taluy, 2013) bulguları olduğu gibi erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla yatırım yaptığı da elde edilen bulgular arasındadır (Akbalık Doğan, 2010). Bütün bunların aksine ilişki yatırımının cinsiyete göre farklılaşmadığı da araştırmalarca elde edilmiş bulgular arasındadır (Şahin, 2015). Yapılan literatür taramasında cinsiyete göre yatırım düzeyinin değiştiğini kanıtlayan çalışmaların sayıca fazla oluşu nedeniyle; yatırım düzeyinin cinsiyete göre farklılaşacağı yönünde hipotez oluşturulmuş ve bu hipotez desteklenmiştir. Katılımcıların ilişki yatırımı puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, kadınların erkeklere kıyasla ilişki yatırımı puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu noktada farklı kültürlerde cinsiyet rollerinin farklılaşmasından bahsetmek mümkün olabilir. Türk toplumu “yuvayı dışı kuş yapar” atasözünün etkisiyle aileyi bir arada tutma, kendi kişisel isteklerinden gerektiğinde feragat etme, sahip olduğu romantik ilişkiyi korumak için çabalamanın yalnızca övüldüğü değil, çoğu zaman talep edildiği bir yapıyı sürdürmektedir. Bu bilgiyle yüklenmiş kadın, cinsiyet rolleri bakımından erkek sorumluluklarını da üstlendiği veya paylaştığı bir yaşam sürüyor olsa da ilişkiyi veya aileyi koruma, sürdürme görevini kolaylıkla bırakamıyor veya paylaşamıyor olabilir. Dolayısıyla günümüzde geleneksel cinsiyet rolleri değişim sürecinde olsa da ilişkiye yapılan duygusal yatırımın cinsiyete göre nasıl değiştiği üzerinde kültürel etkinin büyük olduğunu; kültürümüzde ilişkiyi sürdürebilmek amaçlı yapılan yatırımın hala kadının görevi olarak algılanmaya devam edildiğini söylemek yanlış olmaz. Mevcut araştırma bulgusu başka bir Türk araştırma bulgusu ile çelişmekle birlikte bu durumun “yatırım” ın nasıl algılandığına ve bahsedildiği gibi değişim sürecindeki cinsiyet rolleri etkisine bağlı olabileceği düşünülmüştür.

Bir taraftan ilişkiyi (veya aileyi) ayakta tutmak, sürdürmek ve bunu başarabilmek için duygusal yatırım yapmak sorumlulukları ile donatılmış kadının diğer taraftan bir ilişki içinde erkekten beklenen para kazanma, kariyerine odaklanma, ev dışındaki işleri yönetme gibi sorumlulukları da üstleniyor oluşu ise kadının yaşadığı ilişki içinde “fazla yüklenmiş” ve

bunalmış hissetme ihtimalini artırmaktadır. İlişki doyumunun -istatistiksel bir anlamlı farklılaşma olmamasına rağmen- erkek ortalamalarının kadınlardan yüksek olma sebeplerinden biri olarak bu durumun dikkate değer olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların bağıllık puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırıldığında, bu puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. İlgili alanyazında demografik değişkenlerden cinsiyet ile bağıllık arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar incelenmiştir. Bağıllık düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığını ve kadınların erkeklere kıyasla ilişkilerine daha fazla bağlı olduklarını bulan araştırma bulgularına rastlanmıştır (Le ve Agnew, 2003; Taluy, 2013).

İlişki doyumu ve yaş arasındaki ilişkinin çalışıldığı bir araştırmada da kadınların her zaman yüksek ilişki doyumu ortaya koymadığı, genç kadınların ilişki doyumlarının daha yüksek olmasına karşın ilerleyen yaşlarda sabit kaldığı bulunmuştur (Tai, Baxter ve Hewitt, 2014). Uzun(2017) tarafından yapılan bir araştırmada yaş ile ilişki doyumu arasında negatif korelasyon olduğu bulunmuştur. İlişki doyumunun yaşa göre farklılaşmadığını öne süren birçok araştırma bulunmaktadır (Uzun, 2017; Ulutaş, 2018; Şahin, 2015). Özbiçer ve Atıcı (2018) tarafından yapılan çalışmada ise yaş ile ilişki doyumu arasında pozitif korelasyon olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada, ilişki doyumu puanlarının yaş kategorilerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu durumda mevcut çalışmada ilişki doyumunun yaşa göre değişmediği bulgusuna ulaşıldığı söylenebilir. Özbiçer ve Atıcı'nın (2018) araştırma bulgusu ile bu araştırmanın sonuçları karşılaştırıldığında tutarsız sonuçlar elde edilmesinin sebebinin katılımcıların yaş aralığı olduğu söylenebilir. Özbiçer ve Atıcı'nın (2018) çalışmasının katılımcıları 20-28 yaş aralığında iken bu çalışmaya 18-59 yaş aralığındaki katılımcılar katılmıştır.

Bu çalışmada yaşa göre bireylerin ilişkilerine yaptıkları yatırım düzeyinin değişeceği yönünde hipotez oluşturulmuştur. Çalışma bulgusu bu hipotezi destekler niteliktedir. 18-25 yaş grubunun ilişki yatırımı puanları 46-55 ve 56-59 yaş grubunun puanlarından; 26-35 yaş grubunun ilişki yatırımı puanları 46-55 ve 56-59 yaş grubunun puanlarından; 36-45 yaş grubunun ilişki yatırımı puanları ise 56-59 yaş grubunun puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Yaş değişkeni ile bireylerin yatırım düzeyleri arasındaki ilişkinin çalışıldığı araştırmalar ile bu araştırma bulgusu sonucunun tutarlı olduğu söylenebilir (Aslan Dölen, 2014; Uzun, 2017). Yani yaşça küçük kişilerin büyüklere kıyasla ilişkilerine daha az yatırım yaptıkları söylenebilir. Bu bulgu, genç yaştaki bireylerin seçeneklerin

niteliğini, yani farklı opsiyonlarındaha olumlu değerlendirmeleri ile bağlantılı olabilir. Bireylerin seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirmeleri ilişkilerine daha az yatırım yapmalarına neden olabilmektedir (Johnson, 1999). Diğer bir konu ise bir ilişki yerine kişinin kendine yatırım yapması olgusunun popüler kültür aracılığı ile empoze edilmesi ile birlikte bağlılık düzeyi yüksek ilişkilerin kısıtlayıcı, alternatifleri görmeye engel olan, özgür karar verme imkanını yok eden, kişisel yolculuğa ket vuran, sınırlandıran bir yapı olarak görülmeye başlanması ve genç bireylerin bağlanmak yerine özgürleşmeyi ilke edinmesi olabilir. Elbette sosyal bir varlık olarak insan her zaman ilişki kurmaya, bir ilişki içinde bağlılık ve dolayısıyla güven ve aidiyet hissetmeye ihtiyaç duyar. Bu ihtiyacın, kişinin yaşı ilerledikçe arttığını ortaya koyan çalışmalar vardır (Abbasi, 2019). Bağlı ilişkileri sürdürme üzerinde büyük etkisi olan ilişki yatırımının, yaş ilerledikçe artıyor olması, bu ihtiyaç ile açıklanabilir.

Bahsedilen bu koşulu kanıtlayan başka bir bulgu ise yaş ile bağlılık düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde, 18-25 yaş grubu puanlarının tüm yaş gruplarından anlamlı düzeyde düşük bulunmuş olmasıdır.. Bu bulgu çalışmanın hipotezini desteklemektedir. 18-25 yaş arasındaki bireylerin diğer katılımcılara kıyasla ilişkileri ve partnerlerine daha az bağlılık geliştirdikleri söylenebilir.

4.2.Değişkenler Arasındaki Korelasyonların Yorumlanması ve Tartışılması

Değişkenlerin kendi aralarındaki ilişkilere de bakacak olursak; ilişki bağlılığı değişkeninin ilişki yatırımını yordadığı sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Büyüksahin ve Hovardaoğlu,2007). Curun (2006) tarafından yapılan bir çalışmada bireyler ilişkilerinden daha fazla kazanım elde ettiğinde ilişkiye olan bağlılıklarının ve doyumlarının arttığı bulunmuştur. Bireyler ilişkilerine yaptıkları yatırımın artmasıyla ilişki sonlandığında bedellerin fazla olacağını düşünürler bu nedenle de ilişkiye olan bağlılıkları artmaktadır. Bu bulgulara benzer sonuçları Rusbult, Johnson ve Morrow (1986) çalışmalarında elde etmişlerdir. Yani yaptıkları çalışmada ilişkide elde edilen ödüllerin ve maruz kalınan bedellerin artmasından kaynaklı ilişkiye yapılan yatırımların ve ilişkiye olan bağlılığın arttığını bulmuşlardır. Le ve Agnew'in (2003) meta-analiz çalışmasında ilişki doyumu ve ilişkiye yatırım arttıkça ilişki bağlılığı arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ilişki doyumunun ilişkiye bağlılığı en iyi yordayan değişken olduğu bulunmuştur. Yapılan literatür taramasında ilişki doyumu ile bağlılık arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlenmiştir (Rusbult, 1980).

4.3. İlişki Doyumu ile İlişki Bağlılığı Arasındaki İlişkide Yatırım, Ödül ve Tehdidin Aracılığına İlişkin Bulguların Yorumlanması ve Tartışılması

Bu çalışmada ilişki doyumu ile ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide ilişki yatırımı, ödül ve tehditin rolü incelenmiştir. Alanyazında romantik ilişkiler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, en fazla çalışılan değişkenlerden birinin ilişki doyumu olduğu söylenebilir. Bu nedenle ilişki doyum düzeyi ile bağlantılı çalışılması önemlidir. Yapılan analizlerde tehdit ve ilişki doyumu arasında anlamlı ilişkiye rastlanmadığından dolayı aracılık analizi yapılamamış; kurulan modelde ilişki doyumu ve ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide yatırım ve ödülün aracılığı ayrı ayrı çalışılmıştır. Aracılık analizlerinde ilişki doyumunun, ödül ile doğrudan pozitif ilişkili olduğu, ödülün ilişki bağlılığı ile pozitif ilişkili olduğu ve ilişki doyumunun ilişki bağlılığı ile hem doğrudan hem de ödül üzerinden dolaylı olarak ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Romantik ilişkide doyum ve bağlılık ilişkisi sürdürmek için önemli faktörlerdendir. Algılanan ödül, bu faktörleri etkileyen önemli bir etkidir. Yapılan boyamsal bir çalışmada algılanan ödüllerdeki artışın ilişkideki doyum düzeyinde de artışa sebep olduğu bulunmuştur (Rusbult, 1983). Yani birey ilişkisinde ne kadar ödül algırsa ilişkisinden daha fazla doyum alır, bu da bağlılığını arttırmaktadır.

Romantik ilişki deneyimi olan bireylerin doyum ve bağlılık arasındaki ilişkide ödülün aracılık rolünün kısmi olduğu, tehdidin ise aracılık rolünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin ilişkilerine olan doyum düzeyleri; bağlılık düzeyleri ve algıladıkları ödüller üzerinden farklılaşabilmektedir. İlişkideki ödüller, takdir edilme, beğenilme, sevilmenin verdiği güven olabilir (Çakır, 2023). Bireyler ilişkilerinde daha fazla ödül algıladıklarında ilişkiyi sürdürmeye daha fazla motive olabilirler. İlişkiden aldıkları ödülleri kaybetmek istemeyen kişiler, ilişkiyi korumak ve geliştirmek için çaba gösterebilirler. Bu da ilişkideki bağlılığı artırabilir. Aynı zamanda bireyin ilişkide algıladığı ödüller, ilişkiden aldığı doyum düzeyini artırabilir. Birey daha fazla ödül aldığını düşündüğünde, ilişkisinden daha fazla memnun olur ve bu doyum, ilişkiye duyulan bağlılığı artırabilir. Ancak, ilişkide algılanan ödüller tek başına yeterli değildir. İlişkide diğer faktörler de önemlidir, örneğin doyum, bağlılık, çatışma çözme becerileri gibi (Farrell vd., 2015; Guerrero vd., 2011). Algılanan ödüller, sadece bir bileşen olarak değerlendirilmelidir ve ilişkideki tüm dinamiklerin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

İlişki istikrarının alt boyutlarından olan yatırımın aracılık analizleri yapıldığında; ilişki doyumu ile yatırımın doğrudan pozitif ilişkili olduğu, yatırımın ilişki bağlılığı ile doğrudan

pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlişki doyumunun ilişki bağlılığı ile hem doğrudan hem de yatırım üzerinden dolaylı olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, yatırımın ilişki doyumu ve bağlılığı arasındaki ilişkide kısmi aracı olduğunu göstermektedir.

İlişki doyumunun bağlılığa dönüşmesi için ödüllerin algılanması ve yatırım düzeyinin artması önemlidir. Bir birey ilişkisinden doyum algılıyor olabilir ancak bu, o ilişkiye bağlı olduğu anlamına gelmez (Rusbult, 1980). İlişki bağlılığı, bir ilişkiden elde edilen ödüllerin algılanması ile şekillenir. Daha fazla ödül algılandığında, birey ilişkisine daha bağlı hissedebilir. İlişkiye yapılan yatırım düzeyi arttıkça, bireyler ilişkilerini sürdürme konusundaki bağlılıklarını daha fazla hissedebilirler (Panayiotou, 2005). Bağlılık, ilişkiden elde edilen ödüllerin algılanması ve ilişkiye yapılan yatırım düzeyinin artması ile birlikte gelişir (Çaykuş, 2020).

Rusbult (1980) bir ilişkinin devam ettirilmesi için bireylerin ilişkilerine yatırım yapma eğiliminde olduğunu öne sürer. İlişki doyumu yüksek bireylerin ilişkilerine daha fazla yatırım yaptıkları görülmektedir (Rusbult, 1980). Benzer şekilde daha yüksek ilişki doyumu, bireylerin ilişkilerine daha fazla yatırım yapma eğiliminde olmalarına neden olabilir. İlişkide daha fazla kazanç elde eden bireyler, ilişkilerine daha fazla yatırım yapma eğiliminde olabilirler. Çünkü ilişkileri, onlar için önemli ve tatmin edici bir kaynak haline gelir.

İlişki yatırımındaki artış ilişkideki doyumu arttırdığı gibi ilişkiye olan bağlılığı da arttırmaktadır (Rusbult, 1983). Tam tersi olarak birey ilişkisine yaptığı yatırımları sorgulamaya başlayıp yatırımlarını azalttığında, bireyin bağlılığı azalmaktadır (Kabiri ve ark., 2017). İlişki içindeki doyum düzeyi, bu yatırımların sonucunda elde edilen ödüllere bağlı olarak şekillenir. Yani, kişi yaptığı yatırımların karşılığında tatmin edici ödüller aldığını düşünüyorsa, doyum düzeyi yüksek olur. Doyum düzeyi arttıkça, kişi ilişkiyi daha olumlu bir şekilde değerlendirebilir ve ilişkiden daha fazla keyif alabilir. Yatırımların ardından doyum düzeyi arttığında, kişi ilişkiyi sürdürmeye daha fazla motive olabilir. Yüksek doyum, bağlılığın artmasına yol açabilir çünkü kişi ilişkiyi kaybetmek istemeyebilir. Algılanan yatırımlar, doyum ve bağlılık arasındaki ilişkide aracı bir rol oynar. Yani, yatırımların sonucunda elde edilen ödüller, doyum düzeyini artırır ve doyum düzeyinin artması da bağlılık düzeyini artırır. Bu nedenle, yatırımların aracı bir rol oynayarak, doyum ile bağlılık arasındaki ilişkiyi açıklar.

Romantik ilişkilerde karşılaşılabilecek tehditler farklılık gösterebilir; örneğin manipülasyon, fiziksel şiddet ve aşırı kıskançlık romantik ilişkilerdeki tehditlerden

bazılarıdır. Romantik ilişkilerdeki tehditlerden biri olan manipölasyon ilişkilerde sıklıkla kullanılmaktadır (Karakuş, 2004). Manipölasyon biçimlerinden gaslighting, romantik ilişkilerde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır (Stark, 2019). İlişkilerdeki manipölasyon düzeyi arttıkça bireyin ilişkiye olan bağlılığının azaldığı bulunmuştur (Ertürk ve Arıkan, 2022).

İlişkideki tehditlerden bir diğeri de şiddettir. Romantik ilişkideki şiddetin artması ile birlikte ilişki doyumu azalmaktadır. İlişki doyumunun azalması ile birlikte bağlılığın azaldığı belirtilmiştir (Capaldi ve ark., 2012; Ertürk ve Arıkan, 2022). Ancak ilişkideki doyum ve bağlılık azalırken ilişkiye yapılan yatırım artmaktadır (Ertürk ve Arıkan, 2022).

Bağlılığı azaltan başka bir tehdit de aşırı kıskançlıktır (Frisby ve Booth-Butterfield, 2012). Aşırı kıskançlık ilişkide olumsuz sonuçlara sebep olduğu için bağlılığı azalttığını söylenebilir (Clayton ve diğeri, 2013). Araştırma bulguları bu çalışmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada ilişki doyumu ile ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide ilişki yatırımı, ödül ve tehdidin aracı rolü incelenmiş ve ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve bağlılığın demografik değişkenler açısından nasıl farklılaştığı araştırılmıştır. Alanyazında ilişki istikrarı alt boyutları ile algılanan ödül ve tehdit arasında ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum yapılan çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu çalışma hem alanyazıya katkı sağlaması hem de bir ilk olması açısından önem taşımaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda yol gösterici olabilir.

Bu araştırma kesitsel bir çalışmadır. 18-59 yaş arasında bulunan 315 katılımcı ile online ortamda, Demografik Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği ve Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği-Romantik İlişki Formu kullanılarak veriler toplanmıştır.

Veriler analiz edildiğinde ilişki doyumu ile ilişki yatırımı, ilişki bağlılığı ve ödül arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. İlişki doyumu ile tehdit arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur. İlişki doyumu ile ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide ödülün aracılık rolünün kısmi olduğu, tehdidin ise aracılık rolünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlişki doyumunun ilişki bağlılığı ile hem doğrudan hem de yatırım üzerinden dolaylı olarak ilişkili olduğu gözlenmiştir. İlişki doyumu ile demografik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; ilişki doyumu puanları cinsiyet ve yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir. Sevgilisi olan bireylerin ilişki doyumu puanlarının bekar olanlardan, evli olanların puan ortalamalarının ise bekar olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir.

İlişki yatırımı ile ilişki doyumu, ilişki bağlılığı, ödül ve tehdit arasında pozitif bir ilişki vardır. Demografik değişkenler ile ilişkiye bakıldığında; kadınların erkek katılımcılardan yatırım puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, yaşça küçük kişilerin büyüklere kıyasla ilişkilerine daha az yatırım yaptıkları söylenebilir. Medeni durum değişkenine göre sevgilisi olanların yatırım puanlarının bekar olanlardan; bekar olanların yatırım puanlarının ise evli olanlardan düşük olduğu görülmektedir.

İlişki bağlılığı ile ilişki doyumu, ilişki yatırımı, ödül arasında pozitif bir ilişki vardır. İlişki bağlılığı puanları ile tehdit puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bağlılık puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. 18-25 yaş grubunun bağlılık puanları tüm yaş gruplarından düşük, evli

olanların puanları bekar ve sevgilisi olanlardan, sevgilisi olanların puanları ise bekar olanlardan yüksek bulunmuştur.

Çalışmanın bulguları dikkate alınarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Çalışmaya 315 katılımcı dahil olmuştur. Örneklem grubunun genişletilmesi hem sonuçların daha sağlıklı olmasını hem de genellemelerin daha sağlıklı yapılmasına yardımcı olabilir.
- Örneklemin 193'ünü kadınlar, 122'sini erkekler oluşturmaktadır. Erkeklerin kadınlara kıyasla araştırmaya katılmaya daha az gönüllü olmasından kaynaklı güçlükler yaşanmıştır. Yapılan analizlerde cinsiyete dair farkların daha iyi anlaşılabilmesi açısından daha çok sayıda erkek katılımcıya ulaşmak katkı sağlayabilir.
- Bu çalışmada romantik ilişkisi bulunan ya da deneyimi olan bireylerin cinsiyet, yaş ve medeni durumuna göre ilişkiler incelemiştir. İlişki istikrarının araştırıldığı diğer çalışmalardan hareketle çalışmaya başka demografik değişkenler eklenebilir.
- Bu çalışma romantik ilişkisi olan veya 6 ayda uzun süre ilişki deneyimi olan bireyler ile yapılmıştır. Partnerlerin her ikisinin de katıldığı araştırma desenleri oluşturulabilir.
- Medeni durum grupları frekanslarının yakın veya eşit olduğu bir araştırmada farklı sonuçlar elde edilebilir.
- Veri toplama online ortamda gerçekleşmiştir. Araştırma bulgularının güvenilirliği açısından yüz yüze veri toplamak yararlı olacaktır.
- Romantik ilişkilerdeki algılanan tehdit ve ödülün farklı değişkenler ile çalışılması alana katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abbasi, I. S. (2019). Social Media and Committed Relationships: What Factors Make Our Romantic Relationship Vulnerable? *Social Science Computer Review*, 37(3), 425-434. <https://doi.org/10.1177/0894439318770609>.
- Adams, J. M. ve Jones, W. H. (1997). The Conceptualization Of Marital Commitment: An Integrative Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1177-1196.
- Adams, J.M. ve Jones, W.H. (1999). Interpersonal commitment in historical perspective. In J.M. Adams & W.H. Jones (Eds.), *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability* (pp. 3-33). New York: Kluwer Academic.
- Agnew, C. R., Van Lange, P. A., Rusbult, C. E. ve Langston, C. A. (1998). Cognitive interdependence: Commitment and the mental representation of close relationships. *Journal of personality and social psychology*, 74(4), 939.
- Akbalık Doğan, Ö. (2010). Evli bireylerde olumlu yanılsama: İlişki bağlanımı ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Aktaş Akbayrak, S. (2019). *Evli bireylerin ilişki istikrarının algıladıkları eş desteği ve ilişki yükleme biçimleri ile ilişkisi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Aron, A., Aron, E. N. ve Smollan, D. (1992). Inclusion of other in the self scale and the structure of interpersonal closeness. *Journal of personality and social psychology*, 63(4), 596.
- Aron, A., Paris, M. ve Aron, E. N. (1995). Falling in love: Prospective studies of self-concept change. *Journal of personality and social psychology*, 69(6), 1102.
- Arriaga, X. B. ve Agnew, C. R. (2001). Being committed: Affective, cognitive, and conative components of relationship commitment. *Personality and social psychology bulletin*, 27(9), 1190-1203.
- Aslan Dölen, Z. (2014). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerinde bağlanım: Romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar ve cinsiyet rolleri* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Aslan Yılmaz, H. (2014). Yakın ilişkilerde izlenim ayarlamacılığı ve özbilincin yatırım modeli çerçevesinde incelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balliet, D., Mulder, L. B. ve Van Lange, P. A. (2011). Reward, punishment, and cooperation: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 137(4), 594.
- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497.

- Beals, K. P. ve Peplau, L. A. (2001). Social involvement, disclosure of sexual orientation, and the quality of lesbian relationships. *Psychology of Women Quarterly*, 25(1), 10-19.
- Berscheid, E. ve Regan, P. (2005). *The Psychology of Interpersonal Relationships*, U.S.A: Pearson Education.
- Berscheid, E., Snyder, M. ve Omoto, A. M. (1989). The relationship closeness inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of personality and Social Psychology*, 57(5), 792.
- Bhanji, J. P. ve Delgado, M. R. (2014). The social brain and reward: social information processing in the human striatum. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 5(1), 61-73.
- Bhanji, J. P. ve Delgado, M. R. (2014). The social brain and reward: social information processing in the human striatum. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 5(1), 61-73.
- Bookwala, J. ve Jacobs, J. (2004). Age, marital processes, and depressed affect. *The Gerontologist*, 44(3), 328-338.
- Buğa, D. (2009). Yakın ilişkilerde istikrar: bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma. Ankara: A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Buss, A. H. (1983). Social rewards and personality. *Journal of personality and social psychology*, 44(3), 553.
- BÜYÜKŞAHİN SUNAL, A. Y. D. A., Hasta, D. ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki istikrarı ölçeği (İİÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-35.
- Büyükşahin, A. (2001). Yakın ilişki kuran ve kurmayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması. Ankara: A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Büyükşahin, A. (2006). Yakın ilişkilerde bağlanım: yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. Ankara: A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Büyükşahin, A. (2007). Yakın İlişkilere Bağlanım: Bilişsel ve Davranışsal Olarak İlişkiyi Sürdürme Mekanizmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10, 19, 55-75.
- Büyükşahin, A., ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım Modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22, 69-90.
- Büyükşahin-Sunal, A. ve Okutan, N. (2010). Romantik İlişkilerde Bağlanım: Dindarlık Algısı ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (26), 80-88.
- Cantor, N. ve Malley, J. (1991). Life tasks, personal needs, and close relationships.

- Capaldi, D.M., Kim, H.K., Knoble, N.B. ve Shortt, J.W. (2012). A Systematic Review of Risk Factors for Intimate Partner Violence. *Partner Abuse*, 3(2), 231–280.
- Cavallo, J. V., Fitzsimons, G. M. ve Holmes, J. G. (2009). Taking chances in the face of threat: Romantic risk regulation and approach motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(6), 737-751.
- Chadwick- Jones, J. K. (1976). Social Exchange Theory: It's structure and influence in social Psychology. London: Academic Press.
- Clark, D. M. ve Wells, A. (1995). A cognitive model of social phobia.
- Clayton, R. B., Nagurney, A. ve Smith, J. R. (2013). Cheating, breakup, and divorce: Is Facebook use to blame?. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(10), 717-720.
- Collins, W.A. (2003). More and Myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1-24.
- Comrey, A. L. ve Lee, H. B. (1992). Interpretation and application of factor analytic results. *Comrey AL, Lee HB. A first course in factor analysis*, 2, 1992.
- Crawford, B. K. (2015). Social reward and threat processing. Doktora tezi, Cardiff Üniversitesi, Cardiff.
- Curun, F. (2006). Yüklemler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.
- Çaykuş, E. T. (2020). İlişki istikrarı: ilişkilerde güç algısı, ilişkisel alçakgönüllülük ve romantik ilişkilerde obsesyon ve kompulsiyon ilişkilerinin incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir*.
- Çimen, Ş. E. (2007). Görücü usulü ve anlaşılarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Demirtaş, H. A. (2004). Yakın İlişkilerde Kıskançlık (Bireysel, İlişkisel ve Durumsal Değişkenler). Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler EnstitüsüYayınlanmamış Doktora Tezi.
- Diener, E. ve Seligman, M. E. (2002). Very happy people. *Psychological science*, 13(1), 81-84.
- Doğan, T. (2012). Sağlıklı Duygusal İlişkiler Geliştirmede Psikodramanın Rolü: Bir Olgu Sunumu. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(37).
- Dorfman, A. ve Grossmann, I. (2020). Social Incentives. *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*, 5067-5070.

- Downey, G., Feldman, S. ve Ayduk, O. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships*, 7(1), 45-61.
- Elliot, A. J. (2006). The hierarchical model of approach-avoidance motivation. *Motivation and emotion*, 30, 111-116.
- Emmons, R. A. (2003). *The psychology of ultimate concerns: Motivation and spirituality in personality*. Guilford Press.
- Ertürk, Y. ve Arıkan, S. (2022). Romantik İlişkilerde İlişki İstikrarı: Sınır Kişilik Örgütlenmesinde Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, İlişkilerde Manipülasyon Ve Flört Şiddeti Bağlamında İncelenmesi. *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*, 9(87), 1776-1791.
- Etcheverry, P. E., Le, B., Wu, T. ve Wei, M. (2013). Attachment and the investment model: Predictors of relationship commitment, maintenance and persistence. *Personal Relationships*, 20(3).
- Farrell, J. E., Hook, J. N., Ramos, M., Davis, D. E., Van Tongeren, D. R. ve Ruiz, J. M. (2015). Humility and relationship outcomes in couples: The mediating role of commitment. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 4, 14–26. <https://doi.org/10.1037/cfp0000033>.
- Fehr, B. (1988). Prototype analysis of the concepts of love and commitment. *Journal of personality and social psychology*, 55(4), 557.
- Fehr, B. (2003). The status of theory and research on love and commitment. G.J.O. Fletcher., M.S. Clarck (Eds), *Blackwell Handbook of Social Psychology: Interpersonal Processes* (s:331-356), Blackwell Publishers.
- Fitzpatrick, J. ve Sollie, D. L. (1999). Unrealistic gendered and relationship spesific beliefs: Contributions to investments and commitment in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16 (6), 852-868.
- Foulkes, L. E. (2015). Psychopathic traits and social reward. Doktora tezi, UCL (University College), Londra.
- Foulkes, L., McCrory, E. J., Neumann, C. S. ve Viding, E. (2014). Inverted social reward: Associations between psychopathic traits and self-report and experimental measures of social reward. *PloS one*, 9(8), e106000.
- Foulkes, L., Viding, E., McCrory, E. J. ve Neumann, C. S. (2014). Social reward questionnaire (SRQ): Development and validation. *Frontiers in Psychology*, 5, 201-208.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2011). *How to Design and Evaluate Research in Education* (Eighth Edit). United State of America.

- Frisby, B. N., Booth-Butterfield, M., Dillow, M. R., Martin, M. M. ve Weber, K. D. (2012). Face and resilience in divorce: The impact on emotions, stress, and post-divorce relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29(6), 715-735.
- Gable, S. L. (2006). Approach and avoidance social motives and goals. *Journal of personality*, 74(1), 175-222.
- Gable, S. L. ve Strachman, A. (2008). Approaching social rewards and avoiding social punishments: Appetitive and aversive social motivation. J. Y. Shah ve W. L. Gardner.
- Gable, S. L. ve Impett, E. A. (2012). Approach and avoidance motives and close relationships. *Social and Personality Psychology Compass*, 6(1), 95-108.
- Gable, S. L., Reis, H. T. ve Elliot, A. J. (2000). Behavioral activation and inhibition in everyday life. *Journal of personality and social psychology*, 78(6), 1135.
- Gere, J. ve MacDonald, G. (2010). An update of the empirical case for the need to belong. *Journal of individual psychology*, 66(1), 93-115.
- Gere, J., MacDonald, G., Joel, S., Spielmann, S. S. ve Impett, E. A. (2013). The independent contributions of social reward and threat perceptions to romantic commitment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105(6), 961.
- Gorchoff, S. M., John, O. P. ve Helson, R. (2008). Contextualizing change in marital satisfaction during middle age: An 18-year longitudinal study. *Psychological science*, 19(11), 1194-1200.
- Guerrero, L. K., Anderson, P. A. ve Afifi, W. A. (2011). Close encounters: Communication in relationships (3rd ed.). Los Angeles: Sage.
- Hawkins, J. L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 30(4), 647-650.
- Hendrick, C. ve Hendrick, S. S. (1989). Research on love: Does it measure up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 784-794.
- Hendrick, S. S. ve Hendrick, C. (2006). Measuring respect in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(6), 881-899.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 93-98.
- Hendrick, S. S. ve Hendrick, C. (2002). Linking romantic love with sex: Development of the perceptions of love and sex scale. *Journal of social and Personal Relationships*, 19(3), 361-378.

- Hoisl B., Aigner W. ve Miksch S. (2007) Social rewarding in wiki systems – Motivating the community. D. Schuler (Ed.), International conference on online communities and social computing. OCSC 2007. Lecture notes in computer science, vol 4564 içinde (s. 362-371). Berlin, Heidelberg: Springer.
- Holmes, J. G. (2000). Social relationships: The nature and function of relational schemas. *European Journal of Social Psychology*, 30(4), 447-495.
- Hovardaoğlu, S. (1995). KİŞİLERARASI İLİŞKİLER VE DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI. *Kriz dergisi*, 3(1).
- Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11 (36), 12-24.
- Impett, E. A., Gordon, A. M., Kogan, A., Oveis, C., Gable, S. L. ve Keltner, D. (2010). Moving toward more perfect unions: daily and long-term consequences of approach and avoidance goals in romantic relationships. *Journal of personality and social psychology*, 99(6), 948.
- Impett, E. A., Strachman, A., Finkel, E. J. ve Gable, S. L. (2008). Maintaining sexual desire in intimate relationships: the importance of approach goals. *Journal of personality and social psychology*, 94(5), 808.
- Işınsu, M. (2003). *İkili ilişki biçimi ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki bağlantılar* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Işınsu-Halat, M. (2009). Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar. *Yayımlanmamış Doktora Tezi Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.
- İdiz, Z. (2009). *Evlilik uyumu, evlilik yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki bağlantıların sosyal psikolojik açıdan incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Johnson, D. J. ve Rusbult, C. E. (1989). Resisting temptation: Devaluation of alternative partners as a means of maintaining commitment in close relationships. *Journal of personality and social Psychology*, 57(6), 967.
- Johnson, M.P. (1973). Commitment: A conceptual structure and empirical application. *Sociological Quarterly*, 14, 395- 406.
- Johnson, M.P. (1999). Personal, moral, and structural commitment to relationships: Experiences of choice and constraint. J.M. Adams ve W.H. Jones (Ed.), *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability* (s. 73-90). NewYork: Springer.
- Kabiri, M., Neshat-Doost, H. T. ve Mehrabi, H. A. (2017). The mediating role of relationship obsessive-compulsive disorder in relation to attachment styles and marital quality in women. *Journal of Research and Health*, 7 (5), 1065-1073.

- Karakuş, H. (2014). Kraliçe Arı Sendromu: Pembe Taciz. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(1), 334-356.
- Kaynak, B. D. (2014). İlişki çatışmalarında duygu ifade biçimleri: yatırım modeli açısından bir inceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kelley, H.H. Thibaut, J. W. (1959). The social psychology of groups. John Wiley & Sons, New York.
- Kilpatrick, S. D., Bissonnette, V L. ve Rusbult, C. E. (2002) Empathic Accuracy and Accommodative Behavior Among Newly Married Couples. Personal Relationships, Vol. 9, pp. 369–393.
- Knutson, B. ve Wimmer, G. E. (2007). Reward: Neural circuitry for social valuation. E. Harmon-Jones ve P. Winkielman (Ed.), Social neuroscience: Integrating biological and psychological explanations of social behavior içinde (s. 157–175). New York, NY: The Guilford Press.
- Kohls, G., Perino, M. T., Taylor, J. M., Madva, E. N., Cayless, S. J., Troiani, V. ve Schultz, R. T. (2013). The nucleus accumbens is involved in both the pursuit of social reward and the avoidance of social punishment. *Neuropsychologia*, 51(11), 2062-2069.
- Le, B. ve Agnew, C. R. (2001). Need fulfillment and emotional experience in interdependent romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(3), 423-440.
- Le, B. ve Agnew, C. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta- analysis of the investment model. Personal Relationships, 10, 37-57.
- Levinger, G. (1965). Marital cohesiveness and dissolution: An integrative review. *Journal of Marriage and the Family*, 19-28.
- Lewandowski, G. W. ve Ackerman, R. A. (2006). Something's missing: Need fulfillment and self-expansion as predictors of susceptibility to infidelity. *The Journal of social psychology*, 146(4), 389-403.
- MacDonald, G. ve Leary, M. R. (2005). Roles of Social Pain and Defense Mechanisms in Response to Social Exclusion: Reply to Panksepp (2005) and Corr (2005).
- Matyjek, M., Meliss, S., Dziobek, I. ve Murayama, K. (2020). A multidimensional view on social and non-social rewards. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 818.
- Miller, R. S. (1997) Inattentive and contented: Relationship's commitment and attention to alternatives. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 73, pp. 758–766.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Collins, N. L. (2006). Optimizing assurance: The risk regulation system in relationships. *Psychological Bulletin*, 132, 641–666.

- Murray, S. L., Holmes, J. G., MacDonald, G. ve Ellsworth, P. C. (1998). Through the looking glass darkly? When self-doubts turn into relationship insecurities. *Journal of personality and social psychology*, 75(6), 1459.
- Murray, S. L., Rose, P., Bellavia, G. M., Holmes, J. G. ve Kusche, A. G. (2002). When rejection stings: how self-esteem constrains relationship-enhancement processes. *Journal of personality and social psychology*, 83(3), 556.
- Odacı, H. (1994). Yalnızlık, benlik saygısı ve yakın ilişkiler kurabilme düzeylerinin ve bu düzeyler arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Özbiçer, S. M. ve Atıcı, M. (2018). University students' emotional intelligence and romantic relationship satisfaction: A quantitative study Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile romantik ilişki doyumları: Nicel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 265-279.
- Öztürk, A. (2015). Bireylerin sosyal medya kullanım davranışları ile ilişki doyumu düzeyi arasındaki bağlantıların değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Panayiotou, G. (2005). Love, commitment, and response to conflict among Cypriot dating couples: Two models, one relationship. *International Journal of Psychology*, 40(2), 108-117.
- Rademacher, L., Schulte-Rüther, M., Hanewald, B. ve Lammertz, S. (2015). Reward: from basic reinforcers to anticipation of social cues. *Social Behavior from Rodents to Humans*, 207- 221.
- Regan, P. (2011) *Close Relationships*. 1st Edition. New York, NY: Routledge.
- Reis, H. T. (2018). Intimacy as an interpersonal process. In *Relationships, well-being and behaviour* (pp. 113-143). Routledge.
- Rhoades, G. K., Stanley, S. M. ve Markman, H. J. (2010). Should I stay or should I go? Predicting dating relationship stability from four aspects of commitment. *Journal of family psychology*, 24(5), 543.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Rusbult, C. E. (1983). A Longitudinal test of the investment model- The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45 (1), 101 - 117.
- Rusbult, C. E. ve Arriaga, X. B. (1997). Interdependence theory. S. Duck (Ed.), *Handbook of personal relationships içinde* (221-250). England: John Wiley & Sons Ltd.

- Rusbult, C. E. ve Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of social and personal relationships*, 10(2), 175-204.
- Rusbult, C. E. ve Van Lange, P. A. (2003). Interdependence, interaction, and relationships. *Annual review of psychology*, 54(1), 351-375.
- Rusbult, C. E., Coolsen, M. K., Kirchner, J. L. ve Clarke, J. A. (2006). Commitment.
- Rusbult, C. E., Drigotas, S. M. ve Verette, J. (1994). The investment model: An interdependence analysis of commitment processes and relationship maintenance phenomena.
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J. ve Morrow, G. D. (1986). Predicting satisfaction and commitment in adult romantic involvements: An assessment of the generalizability of the investment model. *Social Psychology Quarterly*, 81-89.
- Rusbult, C. E., Olsen, N., Davis, J. L. ve Harmon, P. A. (2001). Commitment and Relationship Maintenance Mechanisms. *Close Romantic Relationships: Maintenance and Enhancement*, 87.
- Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovik, L. F. ve Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and social Psychology*, 60(1), 53.
- Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M. ve Gunn, L. K. (1982). Exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in romantic involvements. *Journal of personality and social psychology*, 43(6), 1230.
- Rusbult, C.E. (1991). Commentary on Johnson's commitment to personal relationships: what's interesting, and what's new?. In W.H. Jones & D.W. Perlman (Eds.), *Advances in Personal Relationships* (Vol. 3, pp.151- 169). London: J. Kingsley.
- Rusbult, C.E. (1993). Understanding responses to dissatisfaction in close relationships: the exit-voiceloyalty-neglect model.
- Rusbult, C.E., Martz, J.M. ve Agnew, C.R. (1998). The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Rusbult, C.E., Van Lange, P.A.M., Wildschut, T., Yovetich, N.A. ve Verette, J. (2000). Perceived superiority in close relationships: Why it exits and persists. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79 (4), 521- 545.
- S. Worchel ve J.A. Simpson (Eds.), *Conflict between people and groups: Causes, process, and resolutions* (pp. 30-59). Chicago: Nelson-Hall.

- Sedikides, C., Oliver, M. B. ve Campbell, W. K. (1994). Perceived benefits and costs of romantic relationships for women and men: Implications for exchange theory. *Personal Relationships*, 1(1), 5-21.
- Smeijers, D., Uziebilo, K., Glennon, J. C., Driessen, J. ve Brazil, I. A. (2022). Examining individual differences in social reward valuation: A person-based approach. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 44(2), 312-325.
- Spielmann, S. S., MacDonald, G. ve Tackett, J. L. (2012). Social threat, social reward, and regulation of investment in romantic relationships. *Personal Relationships*, 19(4), 601-622.
- Sprecher, S. (1988). Investment model, equity, and social support determinants of relationship commitment. *Social psychology quarterly*, 318-328.
- Stanley, S. M. ve Markman, H. J. (1992). Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 595-608.
- Stark, C. A. (2019). Gaslighting, misogyny, and psychological oppression. *The monist*, 102(2), 221-235.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, 93(2), 119.
- Strachman, A. ve Gable, S. L. (2006). What you want (and do not want) affects what you see (and do not see): Avoidance social goals and social events. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(11), 1446-1458.
- Şahin, C. (2015). 20-40 yaş arası bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ve ilişki istikrarı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. ve Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: pearson.
- Tai, T. O., Baxter, J. ve Hewitt, B. (2014). Do co-residence and intentions make a difference? Relationship satisfaction in married, cohabiting, and living apart together couples in four countries. *Demographic Research*, 31, 71-104.
- Taluy, N. (2013). İkili ilişkilerde mükemmeliyetçilik ve çatışma çözme tepkileri: Yatırım modeli çerçevesinde yapılan bir çalışma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, S. ve Işık, Ş. (2017). Evli bireylerin ilişki bağlanımları: Yatırım modeli temelli nitel bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 184-199.
- Thibault, J. ve Kelley, H. (1978). Interpersonal relations. NY: Wiley.
- Thibaut, J. W. ve Kelley, H.H. (1959). Social psychology of groups. New York: Wiley.

- TOSUN, C., YAZICI, H. ve ALTUN, F. (2015). Evlilik öncesindeki ve evli bireylerin ilişki nitelikleri, benlik kurguları ve özgeci davranış düzeyleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(38), 73-94.
- Ulutaş E. (2018). Üniversite öğrencilerinde romantik ilişki doyumu ile kişilik özellikleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Uzun, K. N. (2017). Bağlanma stilleri ile evlilikte ilişki istikrarı arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., Drigotas, S. M., Arriaga, X.B., Witcher, B.S. ve Cox, C.L. (1997). Willingness to sacrifice in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1373 -1395.
- Veroff, J. B. (1981). The dynamics of help-seeking in men and women: A national survey study. *Psychiatry*, 44(3), 189-200.
- Wieselquist, J., Rusbult, C. E., Foster, C. A. ve Agnew, C. R. (1999). Commitment, pro-relationship behavior, and trust in close relationships. *Journal of personality and social psychology*, 77(5), 942.
- Yildiz, N. (2020). *Yetişkinliğe geçişte ilişki istikrarı ve doyumu: Eylemlilik ve sosyal ilgi etkisi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Zeynep DEMİRÖZ ÇAKIR, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin Üniversitesi, 2023.

EKLER

Ek 1: Demografik Bilgi Formu

1. Yaşınız: _____
2. Cinsiyetiniz: K () E ()
3. Romantik İlişki Durumunuz: Var () Yok ()
 - Varsa medeni durum: evli () nişanlı () sevgili ()
 - Varsa süresi:
4. Daha önce romantik ilişki deneyiminiz oldu mu? Evet () Hayır ()
 - Evet ise süresi:

EK 2 : İİÖ

I. İD.

Şu anki yakın ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a) Birlikte olduğum kişi, kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
b) Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
c) Birlikte olduğum kişi el ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerimi karşılıyor.				
d) Birlikte olduğum kişi istikrarlı bir ilişki içinde güvende ve rahat hissetme gereksinimlerimi karşılıyor.				
e) Birlikte olduğum kişi duygusal olarak bağlı hissetme, o iyi hissettiğinde kendimi iyi hissetmem gibi gereksinimlerimi karşılıyor.				

2) İlişkimiz benim için doyum verici.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

3) İlişkim başkalarının ilişkilerinden çok daha iyi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

4) İlişkim ideal bir ilişkiye yakındır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

5) İlişkimiz beni çok mutlu ediyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

6) İlişkimiz yakınlık, arkadaşlık vb. gereksinimlerimi karşılama açısından oldukça başarılı.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

II. SND

Lütfen **bir başkasıyla beraber olduğunuzu varsayın** ve sizce bu kişi gereksinimleriniz ne oranda karşılardı, tahminlerinizi göz önüne alarak aşağıdaki ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a) Kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
b) Birlikte bir şeyler yapma, birbirinin varlığından keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
c) El ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
d) İstikrarlı bir ilişkide güvende ve rahat hissetme gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
e) Duygusal olarak bağlanmış hissetme, bir başkası iyi hissettiğinde iyi hissetme gibi duygusal bağlılık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				

2) Birlikte olduğum kişi dışında bana çok çekici gelen insanlar var.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

3) Bir başkasıyla flört etme, kendi kendime ya da arkadaşlarımla zaman geçirmek gibi seçeneklerim de var.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

4) Birlikte olduğum kişiyle çıkmıyor olsaydım, bir şey değişmezdi- çekici bir başka kişi bulabilirdim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

5) Bir başkasıyla flört etme, kendi kendime ya da arkadaşlarımla zaman geçirmek bana oldukça çekici geliyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

7) Yakınlık, arkadaşlık gibi gereksinimlerim bir başka ilişkide de kolaylıkla karşılanabilir.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

III. İY

Şu andaki ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a) İlişkimiz için çok fazla yatırım yaptım.				
b) Birlikte olduğum kişiye, sırlarım gibi pek çok özel şey anlatmaktayım.				
c) Birlikte olduğum kişi ve ben birlikte, yeri doldurulması güç bir entelektüel yaşama sahibiz.				
d) Bireysel kimlik duygum yani kim olduğum birlikte olduğum kişi ve ilişkimizle bağlantılı.				
e) Birlikte olduğum kişi ve ben pek çok anıyı paylaşıyoruz.				

2) İlişkimize öyle çok yatırım yaptım ki, eğer bu ilişki sona erecek olursa çok şey kaybetmiş olurum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

3) Boş zaman etkinlikleri gibi yaşamımın pek çok yönü, şu anda birlikte olduğum kişiye çok fazla bağlı ve eğer ayrılacak olursak bunların hepsini kaybederim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

4) İlişkimize çok fazla bağlandığımı ve bu ilişkiye çok şey verdiğimi hissediyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

5) Birlikte olduğum kişiyle ayrılmamız, aile ve arkadaşlarımla olan ilişkilerimi olumsuz etkiler.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tamamen yanlış							Tamamıyla doğru	

6) Başkalarının ilişkileriyle karşılaştırılırsa, ben ilişkiye oldukça fazla yatırım yapıyordum.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tamamen yanlış							Tamamıyla doğru	

IV. Commitment

1. İlişkimizin çok uzun bir süre devam etmesini istiyorum.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tamamen yanlış							Tamamıyla doğru	

2. Birlikte olduğum kişiyle olan ilişkiye bağlıyım.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tamamen yanlış							Tamamıyla doğru	

3. İlişkimiz çok yakın bir zamanda bitecek olsa çok büyük üzüntü hissetmezdim.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tamamen yanlış							Tamamıyla doğru	

4. Önümüzdeki yıl muhtemelen başka biriyle flört ediyor olacağım.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

5. Birlikte olduğum kişiye ve ilişkimize çok bağlanmış hissediyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

6. İlişkimizin sonsuza kadar sürmesini istiyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

7. İlişkimizin gelecekte de devam edecek bir ilişki olmasını istiyorum (örn., birlikte olduğum kişiyle yıllarca beraber olmayı hayal ediyorum).

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

EK 3: Algılanan Sosyal Tehdit ve Ödül Ölçeği- Romantik (STARS-R)

	1.Hiç katılmıyorum	2.Katılmıyorum	3. Ne katılıyorum ne katılmıyorum	4. Katılıyorum	5.Tamamen katılıyorum
1. Partnerimin benimle ilgili ne düşündüğü konusunda endişelenirim					
2. Yaptığım birşeyi partnerim onaylamazsa buna üzülürüm.					
3. Partnerime aptalca bir şey söylemekten kaçınmaya çalışırım					
4. Partnerime aptalca bir şey söylersem bu beni gerçekten rahatsız eder.					
5. Partnerimin beni olumsuz şekilde eleştirmesi genellikle zihnimi kurcalar.					
6. Bazen kusurlarım sebebiyle partnerimin benimle olmak istemediğini hissedirim.					
7. Partnerimi çok seviyorum.					
8. Partnerimi daha yakından tanımak çok ilgimi çeker.					
9. Partnerimle olmak benim kişisel gelişimim için de olanak sağlıyor.					
10. İlişkimizden pek fazla beklentim yok. (R)					
11. Kendimle ilgili şeyleri partnerimle paylaşmaktan keyif alırım.					
12. Partnerimle aramızda anlamlı bir bağ var.					
13. Partnerimle olmak, eğlenmek için pek çok olanak sağlıyor.					
14. Partnerime karşı oldukça güçlü olumlu hislerim var.					
15. Partnerime daha önce hiç kimseye olmadığı kadar yakın hissediyorum.					

ÖZ GEÇMİŞ

Zeynep Özge ÖNAY, 2012-2016 yılları arasında İzmir 60. Yıl Anadolu Lisesi'nde eğitim aldı. 2016-2021 yılları arasında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Psikoloji bölümünde lisans eğitimini tamamladı. Lisans eğitimi ve sonrasında Türk Psikologlar Derneği İzmir Şubesi'nde farklı birimlerinde görev aldı. Lisans eğitiminin ardından 2021-2023 yılları arasında İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek lisans eğitimi aldı. Lisansüstü eğitimi sırasında Çocuk-Ergen ve Yetişkin gruplarına yönelik birçok sertifika programına katılmıştır.

